

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Självständigt arbete inom
grundlärarprogrammet med inriktning
mot arbete i fritidshem, 15hp

Musicking i fritidshemmet

*Ett utvecklingsinriktat arbete om att lyfta fram
musiken i fritidshemmet och öka samverkan med
musikämnet i skolan*

*Författare: Ida Larsson
Handledare: Ann-Katrin Perselli
Examinator: Marianne Dahl
Termin: VT23
Ämne: Fritidspedagogiskt område
Nivå: Grundläggande Nivå
Kurskod: 2GN41E*

Linnéuniversitetet
Kalmar Växjö

Abstrakt

Syftet med utvecklingsarbetet var att lyfta fram musik som en naturlig del av fritidshemmets undervisning och att utveckla en samverkan mellan lärarna i fritidshemmet och musikläraren i skolan. Arbetet utgick från aktionsforskning samt Comprehensive Musicianship som metoder och presenterades utifrån följande steg; nulägesanalys, tidigare forskning, teoretiska begrepp, planering och genomförande av aktioner. I nulägesanalysen framkom det att fritidshemmet bedriver väldigt lite musik i verksamheten jämfört med andra estetiska uttrycksformer. Genom genomförda musiska aktioner har eleverna fått ett brett utbud av varierande musiska aktiviteter i strävan efter att aktivt involvera eleverna i musik och att inspirera fritidshemslärare till att bedriva musikundervisning. Tidigare forskning belyste vikten av att uppmärksamma elevernas intressen på fritidshemmet och att musik är en del av elevers sociala tillhörighet. Teoretiska begrepp som arbetet vilar på är *musicking*, vilket beskriver ett perspektiv av musik och som handlar om själva görandet i musik. *Social tillhörighet* är det andra begreppet som arbetet tar stöd ifrån vilket tidigare forskning belyser i relation till musik. Genomförandet av aktionerna har visat på elevers intresse för musik och att en social tillhörighet skapas i elevernas populärkultur. Resultatet av genomförda aktioner har visat att elever lättare kan beskriva musiken de hör när de har någon starkare koppling till musiken men att elever överlag har svårt för att beskriva mer djupgående tankar och känslor som framkommer via musik.

Nyckelord

Musik, Fritidshem, Musicking, Samverkan, Inspiration, Social tillhörighet, Populärkultur

Tack

Ett stort tack till elever och lärare på Majkens fritidshem för ert engagemang och intresse för utvecklingsarbetet. Tack till Ann-Katrin Perselli för din handledning genom hela arbetet. Slutligen tack till Åsa Larsson för din stöttning när arbetet har kommit på avvägar.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
2	Nulägesanalys	3
	<i>Fritidshemmet Majken</i>	3
3	Problemformulering och syfte	4
	<i>Problemformulering</i>	4
	<i>Syfte och mål</i>	4
4	Bakgrund	5
	<i>Populärkultur</i>	5
5	Tidigare forskning	6
	<i>Att uppmärksamma och stötta elevers musikintresse i fritidshemmet</i>	6
	<i>Musik och social tillhörighet</i>	6
	<i>Musicking</i>	8
	<i>Sammanfattning</i>	8
	<i>Det sociokulturella perspektivet</i>	9
	<i>Teoretiska begrepp</i>	10
	<i>Begreppen i anknytning till teoretisk positionering</i>	10
6	Metod	11
	<i>Aktionsforskning</i>	11
	<i>Tillvägagångssätt</i>	12
	<i>Comprehensive Musicianship</i>	13
	<i>Etiska ställningstaganden</i>	14
	<i>Metoddiskussion</i>	15
	<i>Tillförlitlighet och trovärdighet</i>	16
7	Planering	18
	<i>Planeringens upplägg</i>	18
	<i>Deltagarnas delaktighet</i>	18
	<i>Samtal med lärare före påbörjade aktioner</i>	19
	<i>Inför aktioner</i>	19
8	Genomförande av aktioner	21
	<i>Aktion 1: Puls, rytm och noter</i>	21
	<i>Aktion 2: Musiklyssnande och rörelse</i>	21
	<i>Aktion 3: Spela melodier</i>	22
	<i>Aktion 4: Instrumentkunskap</i>	23
	<i>Aktion 5: Solmisation</i>	23
	<i>Aktion 6: Rytm, stamp och klapp</i>	24
	<i>Aktion 7: Skapa musik</i>	24
	<i>Aktion 8: Skriva text</i>	25
	<i>Aktion 9: Spela in</i>	25
9	Reflektion	27
	<i>“Det var roligt att få prova” - Fritidshemmets verksamhet</i>	27
	<i>“Spela den igen” – musik ett fritidsintresse hos eleverna</i>	28
	<i>Samverkan mellan fritidshemmet och musikämnet</i>	30

	<i>Lärares tankar om musikens möjligheter</i>	31
	<i>Slutliga tankar</i>	32
10	Omformulering av problem	34
11	Referenslista	35

Bilagor

Bilaga 1 – <i>Missiv till vårdnadshavare</i>	I
Bilaga 2 – <i>Missiv till lärare</i>	II
Bilaga 3 – <i>Lektionsplanering Aktion 1</i>	III
Bilaga 4 – <i>Lektionsplanering Aktion 2</i>	V
Bilaga 5 – <i>Lektionsplanering Aktion 3</i>	VI
Bilaga 6 – <i>Lektionsplanering Aktion 4</i>	VII
Bilaga 7 – <i>Lektionsplanering Aktion 5</i>	VIII
Bilaga 8 – <i>Lektionsplanering Aktion 6</i>	IX
Bilaga 9 – <i>Lektionsplanering Aktion 7</i>	X
Bilaga 10 – <i>Lektionsplanering Aktion 8</i>	XI
Bilaga 11 – <i>Lektionsplanering Aktion 9</i>	XII
Bilaga 12 – <i>Här på Majken</i>	XIII

1 Inledning

Alla människor har en relation till musik. Antingen är musik något naturligt som vi lyssnar på varje dag eller så får människan omedvetna inputs av musik dagligen. Allt från olika reklamjinglar som spelas i både Radio och TV, top hitsen som lyssnas på om och om igen, till hejklacksramsor som sjungs på hockeymatcher. I fritidshemmet kan musik vara en naturlig del av undervisningen eftersom musik är en del av elevernas livsvärld. Exempelvis kan musik som intresserar eleverna finnas i olika digitala spel och musikvideos på Tik Tok som eleverna influeras av samt intresserar sig för. Elevernas intressen, behov och erfarenheter ska fritidshemmets undervisning ta avstamp i för att bidra till elevernas utveckling och lärande men också för att bidra till deras meningsfulla fritid (Skolverket, 2022). Genom att tillvarata elevernas erfarenheter av musik och olika intressen där musik finns kan en naturlig användning av musik förekomma i undervisningen vilket också innebär att Lgr22 följs. Elevernas intressen är en del av deras populärkultur, vilket enligt Lindgren (2009) utgörs av kultur som innefattar exempelvis musik, film, konst och litteratur vilket många människor uppskattar. Det eleverna intresserar sig för är vad de mest uppskattar att både göra och influeras av, vilket gör populärkultur till en viktig del att utgå ifrån i fritidshemmets undervisning. Det gör också elevernas inflytande och delaktighet i verksamhetens aktiviteter till något viktigt, att bjuda in eleverna till att involvera sig för att fånga upp deras intressen och på så vis omvandla intresset till undervisning.

Musik kan ingå i undervisningen på olika sätt inom fritidshemmet och vara baserad på elevernas intressen där både musiklyssning, samtal om musik och ett musicerande av instrument kan ingå. Även om ämneskompetens för musik saknas kan lärare i fritidshem arbeta med musik genom att lägga mer fokus på samtal om musik och olika genrer. Exempelvis kan de skapa aktiviteter där ett kreativt skapande på olika sätt kommer i fokus, alternativt arbeta med olika gemenskaper av elever som intresserar sig för samma sorts musik. Enligt Burnard (2015) använder elever musik för att gynna sitt känslomässiga och sociala välmående vilket gör dem till kulturbärare. Men elever skapar också en gemenskap i musik som både kan vara rolig samt hjälpa dem att förstå sig själva och omvärlden (Burnard, 2015). Musik kan således påverka elever på flera olika sätt, både på ett känslomässigt samt ett socialt sätt vilket i sin tur kan bidra till elevernas identitetsskapande (Boal-Palheiros & Hargreaves, 2001).

Djurberg (2022) skriver om det dubbla uppdraget, där en lärare arbetar både som musiklärare och fritidshemslärare. I sitt arbete drar läraren nytta av båda sina kompetenser och väver in musiken på olika sätt i verksamheterna (Djurberg, 2022). För att lyfta fram musiken i fritidshemmets verksamhet kan en ökad samverkan mellan fritidshemmet och musikämnet i skolan ge det stödet. En samverkan kan bestå av att fritidshemslärare utan ämneskompetens i musik kommunicerar med musikläraren på skolan för att få tips och idéer om hur fritidshemmet kan undervisa i musik. Lärare i fritidshem kan även bjuda in musikläraren till att exempelvis starta en kör med eleverna på fritidshemmet eller att vid ett par gånger per termin musicera med eleverna. Centralt i det här utvecklingsarbetet är att lyfta fram musik i fritidshemmet genom att involvera eleverna i musik utifrån deras intressen. Även

genom att inspirera lärare till ett fortsatt arbete med musik i fritidshemmet och inspirera till ökad samverkan.

2 Nulägesanalys

I följande kapitel beskrivs fritidshemmets undervisning och dess verksamhet, samt vad som förankrar problemområdet för utvecklingsarbetet.

Fritidshemmet Majken

Utvecklingsarbetet genomförs på en F-6 skola centralt belägen i en stad i sydöstra Sverige. Skolan är relativt stor och består av en gammal skolbyggnad från början av 1900-talet, som reser sig pampigt över resterande byggnader som skolan innehar. Skolgården är belägen i en backe och är därför uppdelad på två olika höjdnivåer med en stentrappa som binder samman skolgårdens nivåer. Under skoltid har alla elever tillgång till skolgården men när fritidshemmet tar vid, delas skolgården av per nivå och eleverna på fritidshemmet har tillgång till den lägre delen av skolgården. Elever som fortfarande har skolundervisning har tillgång till den övre delen. Skolans fritidshem består av tre olika fritidshemsavdelningar där två avdelningar utgörs av förskoleklass och årskurs 1, och en avdelning med elever från årskurs 2 upp till årskurs 6. Avdelningen där utvecklingsarbetet utförs är en av avdelningarna för förskoleklass och årskurs 1. Avdelningen Majken (namnet är fiktivt) har ca 50 elever inskrivna och består av 5 lärare med varierande tjänstegrader. Lärarna är obehöriga för fritidshemmets verksamhet, utan består av grundskollärare och förskolelärare samt obehörig personal. Det största ansvaret för fritidshemmets utveckling och veckovisa planering har en grundskollärare och en obehörig personal, som arbetar heltid med fritidshemmet som utgångspunkt. Resterande lärare är också delaktiga och ansvariga för det dagliga arbetet.

Under VI-dagar och under verksamhetsförlagd utbildningsperiod (VFU) som genomförts på avdelningen Majken under hösten 2022 har fritidshemmets planering uppfattats som allsidig och baserad på elevernas intressen. De dagliga aktiviteterna är planerade och varierar i sin karaktär, dock utan någon möjlighet för eleverna att välja sitt deltagande, i form av både lek, skapande och rörelse i exempelvis gymnastiksalen. Dock saknas till viss del arbetet med estetiska uttrycksformer i fritidshemmets planering och genomförande av aktiviteter. Lek och bild som estetiska uttrycksformer faller sig naturligt på Majken medan musik inte används i samma utsträckning. Det kan bero på lärarnas varierande kunskaper och intresse för musik, men det kan också vara en fråga om avsaknad av exempelvis instrument och annat material att arbeta med.

Utvecklingsarbetet är viktigt att genomföra för att lyfta fram musik som en estetisk uttrycksform till fritidshemmets verksamhet och som en naturlig del av undervisningen. Eftersom Skolverket (2022) pekar på vikten av att estetiska uttrycksformer som exempelvis musik ska behandlas i fritidshemmets centrala innehåll. Fritidshemmets uppdrag är att bland annat bidra till en meningsfull fritid för eleverna (Skolverket, 2022). Musik som är en sådan stor känslkraft samt del av elevernas livsvärld, kan naturligt bli en del av elevernas meningsfulla fritid. Elevernas behov, intresse och erfarenheter är kärnan i fritidshemmets kapitel i Lgr22 (Skolverket, 2022).

3 Problemformulering och syfte

Problemformulering

Problemet som jag kan erfara, både på min nuvarande VI-skola och tidigare VI-skola samt arbetsplatser, är dock att musik sällan har en framstående plats på fritidshemmet. Det arbetas lite med musik i undervisningen. Av vad som har erfarits så genomförs den lilla undervisningen i musik på fritidshemmet omedvetet av lärarna. Undervisningen i musik tolkas snarare som en lyckad slump. Elevernas intresse för exempelvis olika sorters musikvideos på Tik Tok använder sig lärare av genom att låta eleverna sjunga, dansa eller röra sig till musiken. Något mer kan skapas om eleverna får stöttning av lärare till att utveckla sina intressen. Stöttning exempelvis till att genomföra en talangjakt eller att koreografera en egen dans till musik. Eller exempelvis genom att belysa andra musikkulturer samt genrer. För att lyckas med att lyfta fram musiken för eleverna och föra in mer musik i fritidshemmet är en samverkan till musikämnet i skolan av vikt vilket inte förekommer i dagsläget.

Syfte och mål

Utvecklingsarbetet syftar till att lyfta fram musik som en naturlig del av fritidshemmets undervisning och att utveckla en samverkan mellan fritidshemmet och musikämnet i skolan. Arbetet syftar också till att aktivt involvera elever i musik samt inspirera lärare till ett fortsatt utövande av musik på fritidshemmet.

- Arbetet förväntas bidra till att musik blir en naturlig del i fritidshemmet och en aktiv del av elevernas fritid.
- I arbetet eftersträvas en ökad samverkan mellan fritidshemmet och musikämnet i skolan.
- Arbetet eftersträvar att inspirera lärare till samverkan och att använda musik som ett pedagogiskt verktyg.

4 Bakgrund

Musik är en del av världens allkultur och som sträcker sig från afrikansk musikkultur till svensk folkmusik, vidare till dagens populärkultur i musik som är utspridd över större delen av världen. Populärkultur som begrepp är ett brett sådant och för att ge en tydligare bild av begreppet populärkultur ges här en utförligare definition.

Populärkultur

Populärkultur som begrepp enligt Lindgren (2009) är svår att precisera eftersom begreppet uttrycker samband med andra typer av kulturbegrepp vilket ger ett svävande intryck av begreppet. Lindgren definierar begreppet kultur som något människor besitter vilket handlar till viss del om att vara lärd men kultur är också en del av vårt samhälle och civilisation. Kultur innefattar estetiska uttrycksformer som konst, teater, film, musik, etc. Kultur är också levd kultur vilket handlar om människors upplevelser. Kulturbegreppet innefattar många olika saker enligt Lindgren men kultur är också en process där mening skapas vilket ger oss människor en känsla av vilka vi är och vart vi tillhör. Mening skapas och utbyts i varje social interaktionssituation, mening anger det sociala livets regler, normer och konventioner vilket styr vårt beteende. Mening skapas också i olika massmedier och när vi uttrycker oss själva genom att konsumera kulturprodukter (Lindgren, 2009).

Enligt Lindgren (2009) består populärkultur främst av kulturbegreppet och ett meningsskapande i anknytning till medier och konsumtionsvaror. Dock pekar Lindgren också på att vi människor förknippar populärkultur med olika saker beroende på vad vi jämför med. Vidare skriver Lindgren att populärkultur är kultur som många människor uppskattar vilket kan vara allt från den populäraste biofilmen just nu till hitsen som ligger etta på svensktoppen. Därav har populärkultur en stark anknytning till det kommersiella och det är först när kulturprodukter produceras samt konsumeras som vi kan kalla den populärkulturell. Populärkultur är också annan kultur än finkultur enligt Lindgren vilket kan anses som "den undermåliga andra klassens kultur som konsumeras av dem som inte har förmågan att förstå eller uppskatta den upphöjda finkulturen" (Lindgren, 2009, s. 34). Enligt Lindgren kan också populärkultur definieras som en masskultur som är anpassad för masskonsumtion. Slutligen en fjärde definition av begreppet där populärkultur är folkkultur, vilket är kultur som görs av folket, för folket. Lindgren sammanfattar populärkultur som kommersiell, lättillgänglig, kräver inget större tankearbete och den är folklig vilket lägger vikten vid att reflektera många människors önskningar och behov (Lindgren, 2009).

5 Tidigare forskning

I det här kapitlet presenteras tidigare forskning tematiskt samt presenteras arbetets teoretiska positionering och de teoretiska begrepp som arbetet vilar på.

Att uppmärksamma och stötta elevers musikintresse i fritidshemmet

Det är viktigt att lärare är uppmärksamma på elevernas intressen och fångar upp intresset som uppstår i olika situationer (Gardesten & Ackesjö, 2022). Gardesten och Ackesjö (2022) studerar hur lärare i fritidshem lägger märke till oförutsedda situationer och händelser i elevgrupp samt hur lärare kan tillvarata sådana händelser för didaktiska syften. Resultatet visar att lärare kan registrera en plötslig nyfikenhet hos eleven eller i elevgruppen där någonting har tagit tag i elevernas uppmärksamhet eller tänkande. Lärare kan få direkta frågor av eleverna. Även utan direkta frågor kan observanta lärare registrera elevernas nyfikenhet och ta den som utgångspunkt i sin undervisning (Gardesten & Ackesjö, 2022). Lärares uppfattningsförmåga för elevers intressen är en viktig grund i fritidshemmets undervisning. Det kan bidra till elevernas deltagande i undervisningen vilket Dahlbäck (2011) visar på i sin studie om hur elever deltar och lär i sammanhang där musik och språk samverkar. Resultatet visar fyra kategorier för deltagande, 1) *Delta genom att lyssna och se utan att agera*, 2) *Delta genom att delvis agera och medhandla i sång, tal och rörelse*, 3) *Deltar genom att kommunicera och interagera*, 4) *Deltar genom att vara huvudaktör*. Resultatet visar att elevers deltagande byggs upp allt eftersom eleverna deltar och intresserar sig för undervisningen (Dahlbäck, 2011).

Ett musikintresse hos elever kräver stöttning för att stärka intresset vilket Lagerlöf (2016) visar intressanta resultat om i sin studie. Lagerlöf studerar hur elever interagerar med ett specifikt digitalt musikprogram och vad deltagandet möjliggör samt stödjer elever att lära sig. Resultatet visar att när elever använde musikprogrammet utan stöttning av någon vuxen eller kamrat, hade de svårare att förstå och uppnå ett lärande av programmet. Med stöttning av en lärare eller i grupp visar resultatet att ett lärande och en förståelse för programmet är lättare att uppnå för eleverna vilket relaterar till den proximala utvecklingszonen. Resultatet visar att med hjälp av stöttning från lärare eller i grupp kan eleverna bli engagerade deltagare i en gemensam, lekfull och musikskapande aktivitet (Lagerlöf, 2016).

Musik och social tillhörighet

I Boal-Palheiros och Hargreaves (2001) studie undersöktes skillnaderna av elevernas upplevelse att lyssna på musik hemma jämfört med musiklyssning i skolan. Det gjordes genom att fokusera på skillnaderna mellan grundskole- och gymnasieelever samt genom att jämföra elever i Storbritannien med elever i Portugal för varje åldersnivå. Studien visar att musiklyssnande fyller olika funktioner i barns liv i hemmet och i skolan. Hemma utvecklar barn en personlig och social identitet, eftersom de tycker om att lyssna på musik med sin familj och vänner, vilka de har starka känslomässiga band med. I skolan lyssnar eleverna inte lika mycket på musik och interagerar istället med sina lärare och klasskamrater som de inte har lika starka band till (Boal-Palheiros & Hargreaves, 2001). Den sociala gemenskapen som

resultatet påvisar är avgörande för hur musik upplevs av oss människor både i skolan och i vårt vardagsliv. I skolan kan musik upplevas som något omotiverat för många elever att arbeta med eftersom ett musikintresse inte finns hos alla elever.

Vist (2011) studerade hur musikupplevelsen som ett förmedlingsverktyg kan kopplas till känslouttryck i den tidiga barndomen. Studien bygger på individuella intervjuer av vuxna som diskuterar musik i relation till känsla. Intervjuerna innehöll beskrivningar av och reflektioner över, intervjupersonens egen tidiga barndom, personens elever och egna barns barndom samt också barnbarns tidiga barndom. Intervjuerna resulterade i berättelser som kopplade samman musik till känslospel och social eller relationell karaktär även i beskrivning av tillgänglighet (Vist, 2011). Musik väcker olika känslor och sinnesstämningar hos oss människor vilket kan bidra till människors val av gemenskap i stunden, men gemenskaperna som existerar måste också vara tillgängliga för alla. En social inkludering blir av vikt vilket också Dahlbäck och Schmidt (2021) påvisar i sin artikel baserat på ett musik- och poesiprojekt som pågick under ett år. Tre grundskollärare och deras två klasser följdes från början i projektet fram till en avslutande konsert. Syftet var att undersöka möjligheter och hinder för konstnärliga samverkansprojekt i skolan samt värdet av rumslig, social och didaktisk inkludering utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Resultatet visar att rumslig inkludering äger rum genom att eleverna rör sig till och från olika platser och möter varandra i en inkluderingsprocess, för att tillsammans på scenen uppträda och befinna sig i "ett tredje rum". Ett rum där alla är delaktiga och estetiska uttryck används för att kommunicera med varandra. Den sociala inkluderingen som äger rum när elever med olika bakgrunder träffas och skapar en gemensam konsert, kan bidra till ett socialt hållbart samhälle. En didaktisk inkludering påvisade lärarna från projektet inträffar genom den genomförda forskningen om undervisning och lärande som de kan stödja sig på (Dahlbäck & Schmidt, 2021).

Fritidshemmet kan på olika sätt arbeta med social tillhörighet via musik men i den sociala gemenskapen som infinner sig på fritidshemmet behöver lärare också hjälpa eleverna att inkludera varandra i gemenskaperna. Det påvisar Lager (2021) i sin intervjustudie med syfte att utifrån ett barnrättsperspektiv ta reda på vilka sätt barns aktörskap blir synliga i deras formulerade förväntningar på lärare i fritidshem. Studien visar att kvaliteter som barn söker hos lärare är ansvarsfullhet, tillitsfullhet, lekfullhet, tillåtande, hjälpande, stöttande, inspirerande och utmanande. I resultatet framkommer det att barn ser på förhållandet till lärarna utifrån begrepp som tillit och ansvar men också begrepp som glädje och gemenskap. Slutsatsen är att barns aktörskap kan urskiljas i förhållanden där läraren tar ansvar, är tillgänglig, visar på samspel mellan generationer, omfördelar makten som finns i gemenskapen och bidrar till förutsättningar för att barnen ska kunna göra nya erfarenheter (Lager, 2021). Via tillgänglighet och stöttning av eleverna i deras uppbyggnad av sociala gemenskaper kan en inkludering uppnås och genom att arbeta med musik i fritidshemmets undervisning kan gemenskaperna bland eleverna motiveras samt stärkas.

Musicking

Med begreppet musicking lyfts det fram ett annat perspektiv på musik, utifrån ett verb som inriktar sig på görandet istället för ett substantiv som syftar på en benämning. Holmberg (2014) skriver att fokus i musicking ligger på alla mänskliga aktiviteter som är förbundna till den musikaliska händelsen framför musiken i sig. Small (1998) är den som synliggör musik via musicking och menar att det är inkorrekt att benämna musik som ett objekt utan att musik är så mycket mer samt också något som görs.

There is no such thing as music. Music is not a thing at all but an activity, something that people do. The apparent thing "music" is a figment, an abstraction of the action, whose reality vanishes as soon as we examine it at all closely. (Small, 1998, s 2).

Small (1998) liknar begreppet musik med begreppet kärlek vilket för många är sett som ett objekt men som i verkligheten kräver kärleksfulla handlingar för att befästas. Likaså har musik setts som ett objekt där människor enligt Small (1998) tänker på musik som något som existerar oberoende aktör men som i verkligheten handlar om ett görande samt handlande (Small, 1998). Smalls definition av musicking:

To music is to take part, in any capacity, in a musical performance, wether by performing, by listening, by rehearsing or practicing, by providing material for performance or by dancing. (Small, 1998, s 9).

Enligt Holmberg (2014) är musik ett perspektiv av språkbiologisk kommunikation som alla människor behöver förstå och kunna använda sig av vilket också enligt Small (1998) leder till att alla människor föds med förmågan till musicking (Holmberg, 2014). Det Holmberg (2014) menar är att det existerar ett band mellan förståelsen för språkets progression och förmågan för musicking. Dock behöver förmågan möjlighet till utveckling, Small (1998) påpekar exempelvis att många lär sig kanske att spela ett instrument men få motiveras till att uppträda. Enligt Holmberg (2014) handlar musicking om att undersöka, omfamna och lovorda ideala relationer, vilket också påverkar uppfattningen om musikalisk kvalitet.

Enligt Small (1998) handlar inte musikalisk kvalitet om skicklighet utan om ett musikaliskt framförande snarare i att göra det bästa av det man har utifrån sitt kunnande.

Sammanfattning

Tillsammans visar ovannämnda studier att musik har en stark relation till social tillhörighet och kan påverka den sociala gemenskapen genom att skapa en inkludering via musik. Studierna visar också vikten av att stötta eleverna i deras musikskapande. Fritidshemmet kan bidra med stöttning genom att använda musik i verksamheten via andra undervisningsformer än vad musikämnet i skolan har möjlighet till. Lagerlöf (2016) visar på vikten av inramning i sin studie, där lärare ramar in aktiviteten för att stötta eleverna till att komma framåt. Fritidshemmet kan bidra med andra undervisningsformer för att stötta eleverna som exempelvis att introducera lekar kopplat till musik men också att kombinera lärandet i musik med lärandet i andra

ämnen som exempelvis matte eller svenska. Om ett musikintresse finns sen tidigare hos eleverna kan intresset också stärka lärandet i andra ämnen.

Fritidshemmet arbetar i en friare verksamhet och med ett friare uppdrag som enligt läroplan ska basera sig på elevernas behov, intresse samt erfarenheter. Genom att fokusera musik utifrån ett görande och handlande kan lärare bidra till ett lättsamt musicerande i fritidshemmet. Undervisningen kan på ett mer otvunget sätt inkludera musik för att på så vis tillvarata den sociala gemenskapen som musik är bidragande till att skapa. Dahlbäck (2011) påpekar att elevers lärande utspelas i en social process där kunskapen som eleverna erbjuds avgör vad som är möjligt att lära. Eleverna har olika utgångspunkter för sitt lärande men målet med undervisning är att ta till sig nya kunskaper genom att integrera och vara delaktig (Dahlbäck, 2011). Elevernas delaktighet i undervisningen är beroende på om eleverna får möjlighet att lära sig i egen takt tills de upplever en trygghet och att undervisningen intresserar dem. Därav är det viktigt att lärare fångar upp elevers intressen och flätar in deras intressen i undervisningen.

Det sociokulturella perspektivet

Utvecklingsarbetets teoretiska positionering utgår från det sociokulturella perspektivet vilket enligt Säljö (2020) handlar om hur människor lär och utvecklar kulturella förmågor som exempelvis att läsa, skriva, räkna, tänka abstrakt, lösa problem och etc. Det sociokulturella perspektivet är en social teori om lärande och utveckling, och som har sitt ursprung i Lev Semenovich Vygotskijs arbete om utveckling, lärande och språk. Sociala samspel mellan människor är av vikt och perspektivet ”ger en förståelse av hur människor blir delaktiga i kunskaper och erfarenheter genom att samspela med andra i olika aktiviteter” (Säljö, 2020, s. 283-284). Interaktion och kommunikation menar Säljö är perspektivets utgångspunkter för lärande och utveckling samt att kunskap inte är något som går från människa till människa utan istället är något vi deltar i (Säljö, 2020).

Säljö (2020) skriver att det sociokulturella perspektivet handlar om hur människor tar till sig, alltså approprierar, medierande redskap. Appropriering beskriver Säljö som att människor blir bekanta med och lär sig använda kulturella redskap och förstår hur de medierar världen. Exempelvis när vi lär oss att cykla, skriva, räkna och uttrycka oss på olika sätt. Mediering är de redskap som människor använder för att förstå omvärlden och agera i den. Vygotskij menade att människan utmärker sig genom att använda sig av två olika slags redskap, språkliga och materiella. Språkliga redskap är en symbol, ett tecken eller ett teckensystem vi använder för att tänka och kommunicera med, vilket kan vara bokstäver, siffror, musik noter och etc. Materiella redskap är de fysiska redskap människan använder, som en penna att skriva med eller ett instrument att spela på. Språkliga och materiella redskap går hand i hand och utgör varandras förutsättningar i människans lärande och utveckling (Säljö, 2020).

Teoretiska begrepp

I det här utvecklingsarbetet används musicking som en stomme i analysen av arbetet. För att ha en tydligare bild av vad begreppet musik innebär i arbetet samt för att musicking inriktar sig på ett utvecklande och handlande i musik. Utifrån musicking som begrepp ligger vikten vid ett görande i musik, exempelvis att musciera men det är också av vikt att musciera utifrån sin egen förmåga (Small, 1998). Istället för att eftersträva perfektion i muscierandet ligger vikten vid att faktiskt musciera. Därför är musicking en central del av utvecklingsarbetet och som arbetet tar stöd ifrån.

Ett annat begrepp som arbetet vilar på är social tillhörighet och den gemenskap som musik kan bidra till att skapa. Vist (2011) i sin studie visar att musik är en del av människors känslospel och sociala gemenskap, vilket styrker musik kopplat till social tillhörighet. Gemenskaperna som musik bidrar till påverkar människors upplevelse av musiken, där den sociala gemenskapen som eleven befinner sig i kan variera beroende på musikens karaktär men också beroende på gemenskapen i sig. Exempelvis kan musiklyssning i skolan upplevas på ett annat sätt av eleverna jämfört med musiklyssning i hemmet. Genom den kraftiga påverkan som musik kan ha på elevers sociala tillhörighet blir begreppet en viktig del att ta stöd ifrån i utvecklingsarbetet. Som analytiska begrepp i utvecklingsarbetet används *musicking* och *social tillhörighet* för att tolka och analysera elevernas upplevelse och görande i de musiska aktionerna.

Begreppen i anknytning till teoretisk positionering

Det sociala lärandet som det sociokulturella perspektivet vilar på har en stark anknytning till både musicking och social tillhörighet som begrepp. Lärandet som uppstår i ett socialt samspel med andra människor i olika aktiviteter tyder på vikten av en social tillhörighet och gemenskap. Det sociokulturella perspektivet betonar att kunskap är något människor deltar i vilket kan härledas till musickings perspektiv på musik, där görandet och handlandet i musik står i centrum. Säljö (2020) skriver att språk inom det sociokulturella perspektivet ska förstås som ett energiskt och ständigt utvecklingsbart teckensystem som interagerar med andra uttrycksformer. Musik kan ses som ett språk att kommunicera med andra genom och den interaktionen som uppstår mellan människor via musiken bidrar till en social tillhörighet och ett socialt lärande. Musik är också en uttrycksform att använda som ett medierande redskap för att uttrycka sig själv på olika sätt vilket samverkar med musicking, där alla människor föds med förmågan för musicking och att kommunicera genom musik.

6 Metod

I följande kapitel beskrivs och diskuteras metodvalet för utvecklingsarbetet.

Aktionsforskning

Utvecklingsarbetet utgår från aktionsforskning som metod där fokus är på att utföra olika aktioner i form av musiska aktiviteter för att uppnå en utveckling av att göra musik till en naturlig del i fritidshemmets undervisning. Rönnerman (2010) skriver att aktionsforskning bygger på att ett problemområde behöver utveckling och att aktionsforskningen genomförs i en stegvis process. Fokuset är på den egna praktiken och de erfarenheter som arbetet ger. Vidare benämns den stegvisa processen som en spiral av aktiviteter i form av att *planera - agera - observera - reflektera*. Rönnerman (2010) slår fast att aktionsforskning handlar om att utifrån ett problem planera en aktivitet, observera vad som händer i genomförandet, analysera det som har observerats samt att diskutera och reflektera över vad som hänt. I processen förekommer en pågående utveckling och en kritisk granskning av teorier samt begrepp för det valda området. Vidare skriver Rönnerman (2010) att samarbetet mellan forskare och praktiker är det centrala i aktionsforskning, där praktikerns erfarenheter möter forskarens kunskaper för att kunna utmana varandra i deras strävan efter att nå aktionsforskningens syfte vilket är att "utveckla den egna praktiken, en förståelse av praktiken och en förståelse för de sammanhang där praktiken ingår" (Rönnerman, 2010, s. 14). Utvecklingsarbetet fordrar ett samarbete mellan mig som forskare och fritidshemslärarna i verksamheten för att kunna uppnå aktionsforskningens syfte. Samarbetet bestod främst av ett utbyte av erfarenheter men också gemensamma reflektioner över aktioner.

Figur 1: En tolkning av aktionsforskningsspiralen inspirerad av Rönnerman (2010, s. 13).

Aktionsforskning som begrepp kan också ses utifrån ett sammansatt ord där enligt Rönnerman (2010) *aktion* står för handling och som indikerar att något ska prövas i den egna praktiken. Det är pedagogen som formulerar det som ska studeras och det

är pedagogen som genomför handlingen för att sedan följa upp med observationer, som i sin tur diskuteras samt reflekteras över. Rönnerman (2010) skriver att eftersom handlingen genomförs i den egna praktiken så kan den också benämnas som *arbetsplatsorienterad utveckling* vilket passar in i läroplanen som lägger vikten vid att utveckling ska ha de behov som finns i verksamheten som utgångspunkt. *Forskning* är den andra delen av begreppet aktionsforskning vilket kan beskrivas som en process som genom systematiskt arbete och i samband med teorier ger ny kunskap. Den slutliga idéen med aktionsforskning är att det ska uppnås en förändring eller förbättring på något sätt i verksamheten (Rönnerman, 2010). Författaren betonar vikten av att aktionsforskning ska ske i ett kollektivt sammanhang genom att exempelvis utgå ifrån arbetslaget alternativt representanter från olika arbetslag som träffas regelbundet och diskuterar förbättringsarbetet (Rönnerman, 2010). Aktionsforskning är en metod som riktar sig till kollektiva sammanhang vilket gör fritidshemslärares delaktighet i utvecklingsarbetet viktigt. Även verksamhetens behov är av vikt att ta hänsyn till i utvecklingsarbetet för att kunna eftersträva en utveckling.

Tillvägagångssätt

Rönnerman (2010) skriver om pedagogiska verktyg kopplat till aktionsforskning som är betydelsefulla för att lyfta fram processen i ett utvecklingsarbete där de pedagogiska verktygen är "*dagbokskrivande* för egen reflektion, *observation/intervju* av barn eller händelser för att få information om vad som händer samt *dokumentation* av det egna utvecklingsarbetet för att kunna kommunicera det med andra (Rönnerman, 2010, s. 19-20). Aktionsforskning är det övergripande metodvalet för" utvecklingsarbetet och utgår ifrån de ovan nämnda pedagogiska verktygen. Observation är det huvudsakliga tillvägagångssättet för datainsamling där aktionerna observeras utifrån en deltagande observation som enligt Denscombe (2018) handlar om att få ett inifrånperspektiv, tillhandahålla djup och detaljer samt bevara den naturliga miljön i situationen (Denscombe, 2018). En deltagande observation landar i en involvering i situationen samtidigt som ett ständigt observerande förekommer, vilket sedan antecknas i dagboksform för datainsamling.

Även samtal med både lärare och elever var en del av datainsamlingen som skrivs ner i dagboksform. Enligt Denscombe (2018) är samtal lämpligt som verktyg när syftet är att utforska komplexa fenomen, sådant som åsikter, uppfattningar, känslor och erfarenheter där forskningens avsikt är att skapa en förståelse på djupet (Denscombe, 2018). Formella samtal med fritidshemslärarna och musikläraren på skolan genomfördes innan påbörjade aktioner och efter att alla aktionerna var avslutade för att få en tydligare bild av lärarnas åsikter, känslor och erfarenheter av musik. Även för att få en inblick i lärarnas syn på en ökad samverkan mellan fritidshemmet och musikämnet i skolan. Informella samtal ägde rum då och då med lärarna i fritidshemmet samt med musikläraren, vilket kunde vara korta samtal som exempelvis förekom på raster eller på vägen till mellanmålet. Avsikten med att utföra samtal med lärarna var för att få en möjlighet att prata om hur musik kan bli en naturlig del i fritidshemmet undervisning och på så sätt kunna få en inblick i vilka möjligheter till utveckling som lärarna ser. Samtalen med eleverna genomförs i grupp och i samband med aktionerna för att få en tydligare bild av hur eleverna har upplevt

aktionen. Den skrivna dagboken med reflektioner och anteckningar om de genomförda aktionerna och samtalen är den datainsamling som analyseras utifrån de analytiska begreppen *musicking* och *social tillhörighet*.

Comprehensive Musicianship

Aktionsforskningens genomförande i utvecklingsarbetet bygger på Comprehensive Musicianship. Huvudsyftet med Comprehensive Musicianship är inte att undervisa elever i musik för att göra dem till solister eller professionella musiker utan syftet är att bidra till att eleverna hittar glädjen i ett mångsidigt musicerande (Still, 2011). Vidare skriver Still (2011) att Comprehensive Musicianship kan i stora drag översättas till *mångsidigt musikaliskt kunnande* på svenska och enligt Brown (1987) strävar metoden efter att lära barn i alla åldrar musikens väsen samt uppbyggnad, så att eleverna kan ha nytta av musik senare i livet som professionella musiker eller undervisa själva i musik.

Still (2011) skriver att Comprehensive Musicianship har som metod främst funnit sig tillrätta inom musikundervisningen i skolan där all musik kan läras ut med hjälp av metodens element som frekvens (tonhöjd, varaktighet (tonlängd, rytm), intensitet (styrka, ljudnivå och klang. Enligt Campbell och Scott-Kassner (1995) kan metodens element kopplas samman till musikens grundelement vilket är melodi, rytm, harmoni, form, dynamik och klang. Musiklärare kan i sin tur ställa frågor till eleverna om exempelvis höga och låga tonhöjder eller korta och långa taktvärden.

Still (2011) skriver att utifrån Comprehensive Musicianship som metod för att undervisa i musik, lär barn sig ett aktivt lyssnande av typisk musik från många varierande kulturer samt tidsepoker. Dock ligger inte vikten av musikundervisningen i ett faktiskt musicerande utan vikten ligger istället i vägledning av att förstå musik genom att lyssna och analysera musik. Förmågan att uppträda anses mer vara ett medel än ett mål inom Comprehensive Musicianship och lärare som bedriver sin undervisning inom metoden uppmuntrar sina elever till att sjunga, spela och röra sig, men målet är aldrig att uppnå någon musikalisk fullkomlighet (Still, 2011).

Comprehensive Musicianship används i utvecklingsarbetet genom att planeringen av aktionerna strävar efter att lära eleverna musikens väsen och uppbyggnad, exempelvis via notkännedom. Även ett mångsidigt musikaliskt kunnande står i centrum för planeringen. Comprehensive Musicianship lägger vikten vid ett lustfyllt lärande i musik utan någon förväntad perfektion av musicerande vilket planeringen ska genomsyras av. Främst eftersom aktionerna genomförs för elevernas deltagande och för deras meningsfulla fritid. Comprehensive Musicianship används genom att planeringen lägger vikt vid elevernas intressen, exempelvis i form av musik de tycker om. Planeringen grundar sig i Comprehensive Musicianship för att lekfulla musiska aktiviteter kan motivera eleverna till att vilja delta utan att sätta någon musikalisk press i att en musisk erfarenhet ska finnas sen tidigare.

Etiska ställningstaganden

Ett etiskt övervägande är av vikt vid utvecklingsarbetet vilket utgår ifrån forskningsetiska principer som tar hänsyn till de samtliga fyra huvudkraven som finns för forskning, *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* (Vetenskapsrådet, 2017).

Utifrån informationskravet har ett missiv skickats ut (se bilaga 1) till vårdnadshavare via Unikum, vilket är en lärportal där all pedagogisk information samlas lättåtkomligt för vårdnadshavare, med information om studien. Informationen för vårdnadshavare finns också synligt uppsatt på fritidshemmet. Lärare har blivit tilldelade ett specifikt missiv (se bilaga 2) med information om lärares deltagande i studien. Vetenskapsrådet (2017) skriver att forskaren inte bör genomföra forskning utan att informera berörda deltagare och inte utan deras samtycke. Deltagares identitet får inte heller uppges vid publicering av forskning.

I missiven står det med hur forskningsmaterialet kommer att hanteras och nyttjas utifrån konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Aktionerna är frivilliga för eleverna att delta i och för de elever vars vårdnadshavare inte godkänner forskningens ramar så får de eleverna delta i den ordinarie fritidshems planeringens aktiviteter, likaså för elever som aktivt väljer att inte delta. Aktionerna vilar på en frivillig basis där eleverna inför varje aktion får frågan om de vill delta eller inte i aktiviteten. Det görs för att säkra elevernas rättigheter i ett frivilligt deltagande i aktiviteten enligt samtyckeskravet.

Eleverna blir tydligt informerade om vad dagens aktivitet handlar om och vad de kan bli erbjudna för alternativ av den ordinarie personalen i verksamheten om de väljer att inte delta i aktionen. Eleverna informeras för att de ska veta vad de har att välja på utifrån en meningsfull fritid men också för att de ska känna sig bekväma med aktionen de deltar i. Lärarnas deltagande i aktionerna och i samtalen är på en frivillig basis där de väljer i vilken omfattning deras deltagande tar sitt uttryck. Lärarna informeras om sitt frivilliga deltagande genom missivet och deras rättigheter att lämna studien om så önskas under studiens gång.

Enligt Vetenskapsrådet (2017) är konfidentialitet en plikt mot studiens deltagare, att som forskare inte sprida uppgifter som fåtts i förtroende och att inte låta obehöriga få ta del av uppgifterna. För att säkra deltagarnas anonymitet i utvecklingsarbetet nämns inga namn i dagboksanteckningar och i arbetet används enbart fiktiva namn för att skydda deltagarnas integritet. I missiven framkommer också avsikterna med utvecklingsarbetet, i enlighet med nyttjandekravet, och möjligheten att ta del av det färdiga arbetet via Diva (Digitala Vetenskapliga Arkivet) samt att arbetet läggs upp på Unikum för vårdnadshavare efter avslutat arbete.

Metoddiskussion

Utifrån utvecklingsarbetets syfte att göra musik till en naturlig del av fritidshemmet undervisning och att utveckla en samverkan mellan fritidshemmet och musikämnet i skolan, landar syftet i harmoni med aktionsforskning som metodval då aktionsforskning är grunden för ett utvecklingsarbete. Aktionsforskning som metodval har varit ett intressant och komplext sätt att arbeta utifrån i strävan efter utveckling och förbättring. Metodens spiral av delar att utgå ifrån, planera, agera, observera och reflektera var givande men också krävande. Att agera och observera samtidigt upplevdes oftast som väldigt tröttande och reflektioner om aktionen bildades senare när aktionens genomförande hade hunnit smältas. Risker med att reflektera över observationen i efterhand var att det var lätt att glömma bort specifika detaljer från observationen vilket ibland försvårade reflektionen. Aktionsforskning som metod kräver tid och energi av forskaren vilket är en utmaning men också en del av metoden som bidrar till en förbättring samt utveckling av verksamheten. Det är dock svårt att avgöra om en beständig utveckling av musik i fritidshemmet och en samverkan till musikämnet i skolan är möjlig utifrån aktionsforskning. Eftersom en ytterligare utveckling ligger främst på lärarna i verksamheten att driva vidare och inte på aktionsforskningen i sig. För att uppnå en möjlighet för en beständighet av utvecklingsarbetet var också syftet att aktivt involvera elever i musik samt inspirera lärare till ett fortsatt utövande av musik på fritidshemmet. Genom det syftet kan en eventuell beständighet uppnås eftersom både elever och lärare kan motivera varandra att fortsätta med musiken. Jag lyckades till viss del i min strävan att inspirera lärarna till att använda sig av musiska aktiviteter, dock inte i den utsträckningen som jag hade hoppats. Jag tänker dock nu i efterhand att musikläraren i mig tog överhanden vid planerandet av de musiska aktionerna. Jag kunde ha haft mer i åtanke att planeringen skulle vara enklare och mer som en inspiration för vad lärare kan göra för musiska aktiviteter utan en ämneskompetens i ryggen.

Datainsamlingen av aktionsforskningen har gjorts via observation och informella samtal vilket har i kombination med varandra varit ett bra sätt att samla tillförlitliga data. Genom observation av aktionerna där både elever och lärare är delaktiga fanns förhoppningen att en förändring och förbättring skulle kunna utläsas men också en motivation samt glädje hos både elever och lärare. *“Det är i det lilla man ser det stora som händer- och det är då verksamheten utvecklas”* (Nylund et al., 2010, s. 95). Aktionsforskningen observerades utifrån deltagande observation, vilket bidrog till mitt agerande i aktionerna och att nuet i aktionen stod i centrum. Om målet istället hade varit att föra anteckningar under tiden som aktionen genomfördes hade det varit svårare att bedriva aktioner som fångar elevernas uppmärksamhet vilket aktionerna upplevs ha gjort i många fall. I observationerna kan en inspiration och motivation för musik i fritidshemmet urskiljas utifrån både elevers och lärares delaktighet. Elever och lärare involverar sig i sitt deltagande vilket visar att ett intresse för musik finns vilket gör observationerna tillförlitliga som datainsamling. Min egen påverkan i genomförandet av aktionerna kan till viss del ses som styrande men också entusiastisk. Musikintresset har fått fritt utlopp i aktionerna vilket kan ha påverkat deltagarna i sitt deltagande men det som kanske främst har påverkat deltagarnas delaktighet är att musiska aktiviteter på fritidshemmet var något nytt. I de informella samtalen med lärarna fanns förhoppningen att åsikter om och erfarenheter av musik

skulle komma till uttryck men också vilka möjligheter till utveckling som, om några sådana finns, ses samt en fortsatt utveckling efter avslutat arbete. Samtalen med lärarna var bra för att få en inblick i deras kunskaper i musik och vilja till i vilken grad de kunde tänka sig att vara delaktiga i aktionsforskningen. Dock upplevdes samtalen tungrodda eftersom lärarna hade svårt för att koncentrera sig på utvecklingsarbetet som vi pratade om utan ofta gick in på sidovägar som rörde verksamheten som helhet. I samtalen med eleverna efter varje avslutad aktion fanns en förhoppning om att en tydligare bild utifrån elevernas perspektiv skulle kunna urskiljas och hur eleverna upplevde aktionerna där också en eventuell utveckling skulle kunna urskiljas. Det var dock i många fall svårt i samtalen med eleverna att få fram deras djupare skäl till sina olika tycken eller åsikter för aktionerna. Oftast så sa eleverna samma saker som exempelvis att "det var bra" eller att "det var roligt" utan att kunna förklara djupare vad det var som hade varit bra eller roligt. Jag upplevde samtalen ibland som att de inte gav så mycket som jag hade hoppats. Nu när jag tänker tillbaka hade jag kunnat förbereda mer specifika frågor till eleverna alternativt en samtalsmall att utgå ifrån inför varje aktion och inför samtalen med lärarna.

Planeringen utifrån Comprehensive Musicianship som metod kom att ändra sig till viss del under arbetets gång. Tanken att alla barngrupper skulle få uppleva olika aktioner för att få till sig så mycket varierade musiska aktiviteter som möjligt, höll inte. Eftersom två av de nio planerade aktionerna var uppbyggda utefter ett liknande innehåll, puls och rytm, där samma barngrupp fick genomföra båda aktionerna. Dock blev fördelen att eleverna hade den tidigare aktionen i relativt färskt minne och kunde relatera till begreppen puls och rytm vilket skapade en djupare förståelse för begreppen samt utförandet av aktionen. Det var dock inte tanken utifrån den ursprungliga planeringen. Aktionernas innehåll valdes utifrån ett barnperspektiv och vad jag trodde att eleverna skulle uppskatta. Valet av aktioner kunde varit annorlunda och istället baserade på lärares inspiration till att lyfta fram musik i fritidshemmet vilket hade kunnat ge utvecklingsarbetet ett annorlunda resultat. Planeringen ändrades också inför den sista och avslutande aktionen där sången till låten skulle spelas in. Ursprungligen var det planerat att en grupp skulle få möjlighet att genomföra aktionen, men efter lite funderingar och en överläggning med min handledare valde jag att ge samtliga barngrupper möjligheten att delta vid inspelningen. Både för att befästa elevernas intresse och skapa en social tillhörighet genom musiken men också för att erbjuda alla elever som ville delta möjligheten.

Tillförlitlighet och trovärdighet

Dagboksanteckningarna som har skrivits är den fysiska datainsamlingen att analysera utifrån de analytiska begreppen, *musicking* och *social tillhörighet*. Det bidrar till datainsamlingens tillförlitlighet och trovärdighet eftersom datainsamlingen inte kan generaliseras till andra verksamheter utan har sitt ursprung från det fritidshem som utvecklingsarbetet inriktar sig på. Denscombe (2018) menar att aktionsforskning i regel är mer inriktad mot en enda praktik än utbredd mot flera olika praktiker vilket gör att resultatet av forskningen inte bör generaliseras. Fritidshems verksamheter är individuella och kan ses som subjekt vilket gör att också verksamheternas utveckling är individuell och på så vis är datainsamlingen tillförlitlig samt trovärdig utifrån den verksamhetens individualitet. Denscombe (2018) skriver att de som ägnar sig åt

aktionsforskning har en fördel i att känna till sin verksamhet på djupet, och besitter på så vis insiderkunskap. Nackdelen med insiderkunskapen är dock att viktiga faktorer eventuellt inte registreras utan anses vara triviala i koppling till aktionsforskningen. Det gör att det kan finnas bättre möjligheter för en utomstående att ta till sig de sakerna (Denscombe, 2018). I fritidshemmet som utvecklingsarbetet har riktat sig till har jag fördelen av att ha både till viss del en insiderkunskap tack vare tidigare VFU samt VI-dagar men också att vara en utomstående som inte är lika involverad i verksamheten som de resterande lärarna är vilket bidrar till ett tillförlitligt och trovärdigt utvecklingsarbete.

7 Planering

I följande kapitel beskrivs upplägget för aktionsforskningens planering och presenterar de formella samtalen med lärarna före påbörjade aktioner.

Planeringens upplägg

Nio aktioner totalt var planerat att genomföras på fritidshemmet under en treveckorsperiod under vårterminen 23 där tre aktioner genomfördes per vecka, måndag, tisdag och onsdag under verksamhetens ordinarie planerade aktivitetstid på 30 minuter under eftermiddagen. Eleverna är uppdelade i tre grupper på fritidshemmet med ca 16 elever i varje grupp, grupperna *Gullviva*, *Snödropparna* och *Videung* där varje grupp fick utföra tre aktioner vardera. Aktionerna planerades efter både fritidshemmets kapitel 4 samt musikämnets kursplan för årskurs ett till tre. Aktionerna planerades utifrån ett musicerande både i fritidshemmets lokaler och i skolans musiksäl under fritidstid. Musiklyssning och samtal om musik var förekommande, både om vilka känslor som kan upplevas av musik och utifrån musikaliska grunder såsom noter, puls, rytm samt musikaliska begrepp. Aktionerna planerades för att erbjuda eleverna så bred variation av musisk upplevelse som möjligt utifrån ett mångsidigt musikaliskt kunnande. Därför fick inte grupperna möjlighet att utföra samma saker utan nio stycken olika aktioner planerades. På så vis fick eleverna möjlighet att lära lite av varje och lärarna som deltog i aktionerna kunde få mer inspiration till hur de själva kan arbeta vidare med musik på fritidshemmet. Planeringen vilar på att alla deltagare är jämlikar och att aktionerna genomförs för att uppnå ett lustfyllt lärande i musik. Utifrån att planeringen utgår från Comprehensive Musicianship och ett lustfyllt lärande, baseras planeringen också på multimodalitet för att bidra till ett lustfyllt lärande. Multimodalitet enligt Andersson (2014, s. 48) "utgår ifrån hur människor erfar, förstår och kommunicerar med sin omvärld genom en mängd olika uttrycksformer eller modaliteter (tal, skrift, dans, drama, bild, musik och gester)". Genom att använda multimodala verktyg i planeringen av aktionerna kan eleverna uppleva ett större intresse och förståelse för aktionernas innehåll vilket också kan bidra till elevernas görande och handlande i de musiska aktionerna utifrån musicking. Planeringen lägger vikt vid multimodalitet som verktyg genom att koppla samman olika uttrycksformer med varandra för att eleverna ska få möjlighet att lära sig både praktiskt, visuellt och teoretiskt. Exempelvis genom att visa bilder på noter i koppling till ett klaviatur för att skapa en teoretisk förståelse för notens utseende i samband till vart tonen befinner sig på instrumentet. En multimodalitet kan på så vis uppnås genom att använda flera olika uttrycksformer i kombination till varandra vilket kan stärka deltagarnas förståelse. Multimodalitet som verktyg fungerar som ett stöd i planeringen av aktionerna.

Deltagarnas delaktighet

Beroende på fritidshemslärarnas och musiklärarens möjligheter och vilja att vara delaktiga i planeringen, var syftet att planera de musiska aktiviteterna tillsammans med lärarna för att involvera lärarna så mycket som möjligt i utvecklingsarbetet. Tyvärr var ingen av lärarna villiga eller hade möjlighet att delta i planeringen av aktionerna vilket gjorde att lärarna istället informerades inför varje aktion vad som

var planerat att genomföras under aktionen för att på så vis ändå göra lärarna delaktiga i arbetet. Eleverna fick dock ingen möjlighet till att vara delaktiga i planeringen utan deras intresse som planeringen tar grund i har sin utgångspunkt ur ett barnperspektiv. Skolverket (2014) skriver att barnets bästa ska stå i centrum i all verksamhet och för att uppnå det måste lärare inta ett barnperspektiv, vilket handlar om att inhämta och beakta barns åsikter. Eftersom planeringen tar stöd i Comprehensive Musicianship som metod, vilket enligt Still (2011) lägger vikten vid ett mångsidigt musikaliskt kunnande, ansågs eleverna ha svårt att vara delaktiga i planeringen. Eftersom tanken med planeringen av aktionerna var att erbjuda eleverna en så stor variation av musiska aktiviteter som möjligt.

Samtal med lärare före påbörjade aktioner

Fritidshemslärarnas inställning till utvecklingsarbetet var positivt före påbörjade aktioner. Lärarna uttryckte en positiv förväntan och en vilja till att delta i aktionerna i så stor mån som möjligt efter vad verksamheten skulle tillåta. I samtalet kom det fram en viss osäkerhet kring musik där flera lärare kände att kompetensen fattades, vilket gjorde att de tog avstånd från att vara delaktiga i planerandet av aktionerna. En av lärarna kände dock en större förväntan på arbetet eftersom en viss kompetens och intresse för musik finns samt en vilja till att använda sig av musik i fritidshemmet i en större utsträckning. Dock var tidsbrist i slutänden en ramfaktor som gjorde att läraren inte hade möjlighet att vara delaktig i planerandet av aktionerna. Likaså för musikläraren som upplevde en tidsbrist för att kunna vara mer delaktig. Dock under samtalet gav musikläraren många olika tips och tankar inför olika aktiviteter att kunna använda sig av. Exempelvis låtar som eleverna har visat intresse för och som har en tydlig puls i musiken att kunna arbeta rytmiskt med. Även musikläraren under samtalet visade en positiv inställning till utvecklingsarbetet och där läraren uttryckte en positiv inställning till en samverkan mellan musikämnet i skolan och fritidshemmet.

Jag har liknande tankar och tycker att det är ett jättebra koncept! –
Musikläraren

Musikläraren berättade att hon har haft liknande tankar kring att åstadkomma en samverkan till fritidshemmet för att skapa möjligheter till att lyfta musik som ämne och för att skapa ett djupare intresse hos eleverna. Utifrån musiklärarens tankar om samverkan nämndes ett utbyte lokalmässigt där fritidshemslärarna kan nyttja musiksalen och instrument samt annan utrustning som finns i salen. Musikläraren pratade också om möjligheten till att kunna erbjuda sin kompetens till fritidshemmet och hålla i musiska aktiviteter men nämner också det svåra i att uppnå en samverkan då lärarens tjänst på 80% inte räcker till.

Inför aktioner

Lektionsplaneringen för aktionerna fick lärarna på fritidshemmet under gemensam planeringstid före påbörjade aktioner där lärarna också kunde passa på att ställa eventuella frågor. Arbetet för eleverna presenterades samma dag som den första aktionen skulle äga rum, under mellanmålet när alla eleverna var samlade. Jag

berättade att vi under tre veckors tid skulle ha musiska aktiviteter tillsammans och att aktiviteterna var frivilliga att delta i. Många elever visade en positiv reaktion till de kommande aktiviteterna och flera elever som inte tillhörde första dagens grupp som hade möjlighet att delta uttryckte en önskan om att ändå få delta. I missivet som skickades ut till vårdnadshavare informerades vårdnadshavare om att deras önskemål skulle tillgodoses om någon vårdnadshavare önskade att sitt barn inte skulle vara deltagande i studien. Ingen av elevernas vårdnadshavare hörde av sig angående sitt barns deltagande i studien vilket gjorde att inga särskilda åtgärder behövde utföras för att säkra vårdnadshavares och elevers rättigheter.

8 Genomförande av aktioner

I följande kapitel presenteras genomförandet av aktioner och reflektioner om genomförandet.

Aktion 1: Puls, rytm och noter

Syftet med aktionen var att eleverna skulle lära sig att se och förstå skillnaden på fjärdedelsnot och åttondelsnot vilket eleverna på olika sätt blev presenterade för. Genom att exempelvis få prova att klappa olika sammansatta rytmer med klaves och prata rytmerna med stavelserna *ta* och *ti ti*. I genomförandet deltog åtta elever i aktionen.

Observation och reflektion

Genomförandet av aktionen blev lyckad eftersom alla eleverna gjorde sitt bästa för att delta och de blev också säkrare i sitt deltagande ju längre in i genomförandet vi kom. Elevernas deltagande i aktionen kan relateras till Dahlbäck (2011) studie som visar på fyra steg av elevens deltagande. Jag upplevde det som att eleverna till en början av genomförandet kände sig för i aktiviteten men i slutet deltog alla som aktörer. Eleverna kunde enkelt känna en tydlig puls i musiken de hörde. Speciellt ettorna som har arbetat en del med rytmer på sina musiklektioner, hittade rytmerna både med tal och klaves som instrument. Eleverna från förskoleklass upplevde jag hade det lite svårare men de kunde tillslut också hitta rytmerna med både tal och klaves. Enligt Small (1998) är medverkan av vikt i ett musicerande och att alla människor har förmågan att musicera. Jag upplevde ett musicerande i aktionen, där alla eleverna medverkade och visade ett tydligt intresse för aktiviteten i sitt görande. (Se lektionsplaneringen för aktionen under bilaga 3)

Aktion 2: Musiklyssnande och rörelse

Syftet med aktionen var att låta eleverna utforska vad olika musikgenrer kunde associera till för olika känslor och tankar via musiklyssning. Tio elever var deltagande i genomförandet av aktionen där aktionen påbörjades genom att eleverna fick sätta sig vid bord med papper, vattenfärger och penslar liggande framför. Eleverna ombads att inte röra materialet som låg framför dem. Istället fick de frågan om de visste vad

begreppet "genre" betyder. Eleverna fick sedan lyssna på tre olika musikgenrer för att sedan måla ett konstverk till rockmusik baserat på vilka känslor eller tankar de fick till sig av musiken. Sedan fick eleverna fritt röra sig till klassisk musik och popmusik.

Bild 1: Elevernas konstverk.

Observation och reflektion

Elevernas musiklyssnande under aktionens genomförande upplevde jag som intensiv och att eleverna tog till sig de olika musikgenrerna som de blev presenterade för. Jag upplevde det dock som att eleverna hade lättare för det kreativa skapandet i konstverket i samband till musiklyssning än vad de hade när de rörde sig till musik. Small (1998) menar att musik handlar om att medverka, oavsett genom att spela ett instrument, uppträda, lyssna på musik eller genom att dansa. De båda formerna av musiklyssning i aktionen är individuellt för eleverna men att röra sig till musik kan sätta mer press på elevernas sociala tillhörighet. En social inkludering behöver finnas där eleverna deltar gemensamt i ett socialt sammanhang (Dahlbäck & Schmidt, 2021). Elevernas rörelser till popmusiken upplevdes som lite lättare, där de flesta tog ut rörelserna lite mer. Till den klassiska musiken stod de flesta eleverna och gungade eller stod helt stilla. Skillnaden i elevernas rörelser till de olika musikgenrerna kan relateras till elevernas populärkultur och att de upplever en tillhörighet till popmusik eftersom det är något som de dagligen får till sig på olika sätt. (Se bilaga 4)

Aktion 3: Spela melodi

Syftet med aktionen var att eleverna skulle lära sig vad de olika tonerna på ett piano heter och sitta för att sedan prova att spela enkla melodier på piano tillsammans. I genomförandet av aktionen deltog åtta elever. Aktionen presenterades för eleverna genom att berätta att tillsammans ska de prova att spela två melodier på piano. Jag berättade om pianot som helhet som består av svarta och vita tangenter, och om vilka tangenter samt toner som eleverna skulle använda sig av när de spelade. Eleverna fick börja med att lokalisera rätt toner på pianot för att sedan gå vidare och spela melodierna.

Bild 2: Eleverna spelar en av melodierna.

Observation och reflektion

Eleverna var väldigt exalterade över att få prova att spela ett instrument, vilket gav en positivitet till genomförandet. Jag upplever deras engagemang som ett intresse för aktiviteten vilket också stärktes av elevernas önskan att få prova på andra instrument också. Gardesten och Ackesjö (2022) belyser vikten av att fånga upp elevernas intressen, vilket jag försökte göra genom att uppmuntra eleverna till att ta frågan vidare till ordinarie lärare samt musikläraren men jag befäste också idén hos läraren som deltog i aktionen. Jag upplevde det som att de flesta eleverna enkelt kunde förstå klaviaturens uppbyggnad och vart tonerna hörde hemma vilket underlättade deras melodispel.

Dock blev det en utmaning för eleverna att spela tillsammans då de hade svårt för att hålla samma puls i sitt spel. Holmberg (2014) skriver att det centrala i musicking är relationen mellan dels aktörerna, alla som på något sätt är delaktiga i musicerandet och dels aktörerna samt musiken. Att musicera tillsammans med andra musiker kräver övning vilket är något som eleverna kommer att kunna öva upp genom fortsatt instrumentspel. (Se bilaga 5)

Aktion 4: Instrumentkunskap

Syftet med aktionen var att eleverna skulle lära sig olika instrument från de olika instrumentfamiljerna och vilken instrumentfamilj som instrumenten tillhör. Hur instrumenten låter, vad de heter och hur de ser ut. Aktionen hade elva deltagande elever och genomförandet började med att prata om de olika instrumentgrupper som finns innan vi gick vidare för att titta på olika instrument samt lyssna på hur de låter.

Observation och reflektion

Jag upplevde att genomförandet av aktionen överlag gick bra. Eleverna visade ett aktivt deltagande genom att räkka upp handen för att svara på frågor eller för att berätta om sina egna tankar och erfarenheter kring instrumenten. Jag upplevde att ett socialt lärande tog form mellan eleverna, där de bidrog med sina erfarenheter till varandra. Lärandet kan relateras till den proximala utvecklingszonen som Lagerlöf (2016) skriver om i sin studie vilket handlar om lärandet som kan uppnås tillsammans med andra mer erfarna deltagare. Eleverna stöttade varandra i genomförandet av aktionen och bidrog till varandras kunskaper om instrumenten. Aktionen drog dock ut på tiden och det var en elev som upplevde aktiviteten som ett arbetspass eftersom genomförandet tog längre tid än planerat. Jag upplevde elevens kommentar som en tankeställare vilket jag reflekterade över redan under genomförandet och insåg att jag hade kunnat nöja mig med att visa eleverna ett instrument för varje instrumentgrupp. (Se bilaga 6)

Aktion 5: Solmisation

Syftet med aktionen var att sjunga skalor utifrån solmisation för att öva in tonernas avstånd i förhållande till varandra i skalan. Eleverna sjunger *do re mi fa so la ti do* och samtidigt gör olika handtecken för varje stavelse för att också visuellt lära in hur tonerna låter. I aktionens genomförande deltog åtta elever. Aktionen började med att jag förklarade för eleverna vad solmisation innebär och handlar om rent musikaliskt.

Observation och reflektion

Genomförandet av aktionen blev multimodal för eleverna eftersom de fick arbeta både med rösten, gehöret och handtecken. Multimodalitet handlar enligt Andersson (2014) om hur människor upplever, förstår och kommunicerar med omvärlden genom olika uttrycksformer. Jag upplevde i genomförandet att eleverna uppskattade musik som en estetisk uttrycksform i relation till det multimodala i aktiviteten. De flera praktiska, visuella och multimodala sakerna som eleverna fick prova att göra i samband till varandra utmanade eleverna. Jag upplevde också att elevernas upplevelse av sång som att bara stå och sjunga ändrades något under genomförandets

gång. Jag kunde dock uppleva att det var svårare att fånga alla elevers intresse i aktiviteten. Ett par elever deltog inte lika aktivt som resten av gruppen där vissa elever inte riktigt sjöng ut eller gjorde tydliga handtecken när de sjöng. Ändå visade de flesta eleverna ett starkt intresse för aktiviteten och var aktiva i sitt deltagande under genomförandet. (Se bilaga 7)

Aktion 6: Rytme, stamp och klapp

Syftet med aktionen var att eleverna skulle lära sig känna pulsen och spela olika rytmer för att kunna imitera och improvisera i olika musikaliska former. Under genomförandet deltog sex elever och eleverna visade att de uppskattade aktiviteten och att arbeta med rytmer.

Observation och reflektion

Genomförandet av aktionen utgick från andra premisser än vad de andra aktionerna gjorde eftersom elevgruppen hade fått delta tidigare i en liknande aktivitet under aktion 1. Jag upplevde dock en fördel med det eftersom eleverna på så sätt kände igen begreppen puls och rytm från tidigare aktion. Genomförandet blev en fördjupning av tidigare aktions innehåll och eleverna visade en glädje i att improvisera på

slagverksinstrument och spela rytmen till "We will rock you". Jag upplevde att eleverna visade ett aktivt deltagande i genomförandet av aktionen och ett genuint intresse för musiken. Eleverna visade att de upplevde musiken utifrån deras medverkande och görande vilket vilar på begreppet musicking. Jag kunde också uppleva en social gemenskap mellan eleverna eftersom de tillsammans kände igen innehållet från tidigare aktion vilket stärkte deras gemenskap. Boal-Palheiros och Hargreaves (2001) visar vikten av den sociala gemenskapen som eleven befinner sig i och hur musik stärker den. (Se bilaga 8)

Bild 3: Eleverna improviserar med congas.

Aktion 7: Skapa musik

Syftet med aktionen var att eleverna tillsammans skulle få möjlighet att skapa musik och prova på att digitalt framställa musik. Uppslutningen av deltagare till aktionen var lite mindre än till tidigare aktioner utan till genomförandet deltog bara tre elever.

Observation och reflektion

Genomförandet av aktionen gick bra trots så få deltagande där eleverna visade ett starkt intresse och ställde mycket frågor kring programmet vi arbetade med och hur vi skulle gå tillväga för att skapa musiken till vår låt. Jag upplevde eleverna som aktiva

genom att dem berättade vad de tyckte var bra och om looparna passade ihop till varandra rent ljudmässigt. Något jag reflekterade över både under genomförandet och efter var att aktionen inte tog skada av att så få elever deltog utan att det snarare var till det bättre. Med fler deltagande elever hade det möjligtvis blivit svårare att uppfylla alla elevers viljor. Jag upplevde det som att med färre elever så kunde allas åsikter och tankar lättare komma till uttryck vilket också kan ha gjort aktionen roligare för eleverna som deltog eftersom de kunde ta plats. Lager (2021, s. 31) skriver att det är ”viktigt att tillämpa metoder som gör det möjligt för barn att göra sina röster hörda”. (Se bilaga 9)

Aktion 8: Skriva text

Syftet med aktionen var att eleverna skulle skriva en låttext tillsammans för att få möjlighet att uttrycka och kommunicera sina tankar och idéer med varandra. I genomförandet valde åtta elever att delta.

Observation och reflektion

Det märktes fort under genomförandet att eleverna inte tyckte att aktiviteten var rolig och som de hade tänkt sig. Eleverna visade inte på något direkt deltagande i aktionen utan jag upplevde eleverna som nonchalanta och ovilliga. Jag fick därför tänka om under genomförandets gång och fokusera på specifika saker som eleverna nämnde under samtalet om vad låttextern skulle handla om för att i efterhand skriva en låttext. Saker som eleverna nämnde var exempelvis deras ovilja till att ta på sig överdrag vid utelek, att det viktigaste på fritidshemmet är deras vänner och att det alltid borde vara fri lek. Lager (2021) skriver att utifrån barndomssociologi ska barn ses som experter på sina liv och ska därför rådfrågas om saker som rör deras vardagsliv. Låttextern utgick från elevernas tankar som kom fram vilket gav eleverna en omedveten möjlighet att förmedla de tankarna. (Se bilaga 10)

Aktion 9: Spela in

Syftet med aktionen var att eleverna skulle få möjlighet att sjunga och spela in låten tillsammans för att senare få höra slutresultatet av låten de har skapat. I genomförandet av aktionen deltog tjugo elever, blandat från alla tre fritidsgrupperna. Eleverna visade ett stort fokus på att göra inspelningen så bra som möjligt och var spända inför inspelningen.

Observation och reflektion

Genomförandet tog tid eftersom vi arbetade med att både lära oss melodi och text innan vi ens kunde påbörja några inspelningsförsök av sången. Eleverna gjorde ett fantastiskt jobb tillsammans och var lyhörda för mina instruktioner. För att ha genomfört aktionen med en sådan stor barngrupp så gick aktionen bra och eleverna visade ett stort engagemang vilket var roligt att se. Jag upplevde eleverna motiverade och intresserade av att åstadkomma något tillsammans vilket bidrog till en social tillhörighet. Eftersom det var så många deltagande elever med under genomförandet så visade alla prov på att hjälpas åt och bidra. Eleverna skapade tillsammans en

inkludering av varandra på olika sätt. Dahlbäck och Schmidt (2021) beskriver rumslig inkludering där deltagare befinner sig i samma rum, social inkludering när deltagarna är delaktiga i ett socialt sammanhang och didaktisk inkludering, där didaktiska förutsättningar anpassas utefter de deltagande för att lära samt utveckla kunskap. Jag upplevde det som att eleverna skapade en speciell gemenskap just för genomförandet av aktionen och inkluderade varandra i den gemenskapen. Eleverna kunde under genomförandet påminna varandra om att de var tvungna att vara tysta eller lyssna extra noga när jag berättade något. Deras inställning tolkar jag som ett engagemang i deras sociala gemenskap. (Se bilaga 11)

9 Reflektion

För att tydliggöra genomförandet av utvecklingsarbetet kommer aktionsforskningens observationer att beskrivas mer utförligt i följande kapitel. Observationerna binder också samman med arbetets syfte och mål samt analyseras utifrån analysbegreppen *Musicking* och *Social tillhörighet*.

“Det var roligt att få prova” - Fritidshemmets verksamhet

I nulägesanalysen framkom det att det arbetas lite med musik som en estetisk uttrycksform i fritidshemmets undervisning, jämfört med andra uttrycksformer som exempelvis bild och lek. Syftet i det här utvecklingsarbetet har varit att lyfta fram musik som en naturlig del av undervisningen, vilket aktionerna har varit ändamålet för. Varje aktion har avrundats med samtal tillsammans med eleverna för att få en inblick i deras upplevelse av aktionen de har deltagit i. I mångt och mycket har jag tolkat det som att eleverna har uppskattat de musiska aktiviteterna, där eleverna uttryckt sitt gillande med sitt kroppsspråk eller via spridda kommentarer.

Låten om Bengt var så rolig – Elev

Det var roligt att använda pinnarna – Elev

Det var roligt att få prova – Elev

Även ett intresse för innehållet i aktionerna har kunnat utläsas från eleverna där frågan om de skulle få prova att spela något instrument har kommit upp och frågan om vad vi ska göra på dagens musiska aktivitet. Elevernas frågor tolkas som att ett intresse har väckts för musik och utvecklingsarbetet i sig vilket kan härledas till begreppet *musicking* och som enligt Small (1998) handlar om ett görande och handlande inom musik. I aktion 3 fick eleverna möjlighet att spela melodier på piano där eleverna i görandet utvecklade en tillit till sin egen förmåga för musicerande och en förståelse för hur de skulle hitta de rätta tonerna på pianot. I görandet ligger inte vikten vid att musicera felfri musik utan att musicera utifrån sin egen förmåga (Small, 1998). Eleverna fick även möjlighet att använda sig av både språkliga och materiella medierande redskap i deras appropriering av aktionens innehåll i form av notläsning och pianospel. Säljö (2020) skriver att språkliga medierande redskap kan vara olika tecken eller teckensystem som exempelvis musiknoter, vilket eleverna använder sig av i aktionen. Tillsammans med materiella medierande redskap, vilket består av fysiska redskap som exempelvis ett piano i aktionen, uppstår det ett lärande där eleverna approprierar medierande redskap (Säljö, 2020). Genom de musiska aktionerna har eleverna fått prova på hur ett musiskt görande kan vara och kännas att delta i utifrån sin egen förmåga vilket stärker elevernas deltagande. Även ett fortsatt intresse har kunnat utläsas hos eleverna. I aktion 7 skapades musiken till fritidshemmets egen låt vilket i genomförandet gav det lägsta antalet deltagande elever. Det var kanske också den aktion som gjorde mest intryck samt skapade det största intresset hos eleverna. Eleverna uttryckte en önskan om att arbeta vidare med musikprogrammet Soundtrap för att själva få prova att bygga ihop loopar till ett eget musikskapande. Elevernas önskemål vidarebefordrades till både fritidshemslärarna och musikläraren för att lärarna tillsammans ska kunna hitta en samverkan och fånga upp elevernas intresse. I aktionen upplevde jag ett socialt samspel mellan eleverna

där de tillsammans fick till sig kunskaper och erfarenheter genom aktiviteten vilket jag tolkar bidrog till ett lärande samt intresse. Vist (2011) lyfter kopplingen som finns mellan musik och sociala samspel vilket aktionen styrker. Det sociala samspelet som kunde ses mellan eleverna i samband till musiken skapade en tillhörighet mellan eleverna där alla var delaktiga. Lager (2021) lyfter fram barns aktörskap i samband till lärares förmåga att vara tillgängliga för eleverna och skapa förutsättningar för nya erfarenheter. Aktionen var en ny erfarenhet för eleverna vilket bidrog till intresset som eleverna visade för aktionens innehåll.

Som Dahlbäck (2011) påvisar genom sin studie behövs det att deltagandet byggs upp för att befästa elevernas deltagande och lärande. I aktion 5 upplevde eleverna till viss del en förvirring av innehållet i aktionen eftersom eleverna hade svårt för att förstå varför vi inte sjöng några riktiga ord utan bara stavelser för varje ton. Det tog lite tid innan eleverna kände sig säkrare i sitt deltagande och de flesta eleverna kunde i slutet visa ett aktivare deltagande och intresse för aktionen. Eleverna stärktes i den sociala gemenskapen som de skapade tillsammans genom aktionen eftersom alla eleverna upplevde aktiviteten som till viss del förvirrande. Jag tolkar det som att det förekom ett socialt lärande bland eleverna genom den gemenskap de skapade tillsammans eftersom de stärktes i sitt deltagande av aktionen allt eftersom. Det är också en fördel för elevernas sociala tillhörighet och det sociala lärandet att de känner varandra och har ett band till varandra genom fritidshemmet samt skolan. Boal-Palheiros och Hargreaves (2001) visar på vikten av att integrera med vänner via exempelvis musiklyssning, samt att barns personliga och sociala identitet utvecklas tillsammans med de människor som står barnet närmast. Det bandet som eleverna skapar till varandra genom fritidshemmet och skolan blir därför viktigt att uppmuntra och bibehålla för att bidra till elevernas sociala tillhörighet samt lärande. Det bandet som eleverna delar på fritidshemmet upplevde jag också när eleverna fick höra slutresultatet av låten de skapade tillsammans. Eleverna skrattade mest åt att höra sig själva och varandra men de elever som deltog vid inspelningen visade att de uppskattade att höra slutresultatet. Aktionerna i låtskapandet visar på en social tillhörighet och inkludering bland eleverna. Dahlbäck och Schmidt (2021) visar i sina resultat att en inkluderingsprocess äger rum när elever möts och utför något gemensamt. Skapandet av låten bidrog till en social gemenskap där eleverna kände en tillhörighet eftersom de hade åstadkommit slutresultatet tillsammans. Alla fritidsgrupperna fick möjlighet att delta under inspelningen vilket bidrog till en social tillhörighet eftersom eleverna delade en speciell upplevelse tillsammans. Likaså i aktion 5 där eleverna till en början hade svårt för att förstå konceptet men det bidrog också till en social tillhörighet i gruppen.

“Spela den igen” – musik ett fritidsintresse hos eleverna

Ett annat syfte i utvecklingsarbetet har varit att aktivt involvera elever i musik vilket i så stor mån som möjligt utgår från elevernas intressen. Elevernas olika intressen och musiksmak framgick tydligt i aktion 2 där eleverna fick lyssna på tre olika musikgenrer. Rockmusiken som eleverna först fick lyssna på via ett youtubeklipp skapade olika reaktioner från eleverna, men mest skratt. När musiken tystnade kom det delade meningar från eleverna. En del elever upplevde musiken som bra och andra elever upplevde den som mindre bra. Dock hade eleverna svårt för att vara mer

specifika med vad de tyckte var bra eller mindre bra med musiken de hörde. Eleverna fastnade mer för vad de såg via filmklippet.

Har de peruker på sig? – Elev
Jag gillar ljudet! – Elev
Inte alls bra! – Elev

Den klassiska musiken gav också delade meningar om att musiken var bra och mindre bra. Ett par elever upplevde musiken som lugn, men hade också svårt för att beskriva vidare mer specifika detaljer. Läraren som deltog fyllde på med att hen tyckte att musiken var vacker, vilket några elever höll med om. Small (1998) liknar musicking vid en man som går längs gatan och som har hörlurar i öronen, där han lyssnar på musik som bara han kan höra när han går. Musiklyssning är del av ett görande i musik eftersom musiken aktivt lyssnas på. Jag upplevde att ett socialt lärande förekom i aktionen mellan alla deltagare, där eleverna kunde ta till sig och hålla med om både varandras åsikter samt lärares men också vara oense i sina åsikter. Säljö (2020) lyfter vikten av socialt samspel vid ett socialt lärande, där kunskaper och erfarenheter tillkommer genom att samspela med andra. Genom elevernas samspel med varandra i deras samtal om musiken kunde ett lärande förekomma i form av att både ta till sig olika sorters musikgenrer men också att lyssna på samt acceptera varandras åsikter.

Popmusiken som eleverna fick lyssna på gav eleverna en helt annan reaktion jämfört med deras reaktioner från vad vi hade lyssnat på tidigare. Till låten från popgenren sjöng nästan alla eleverna med, vilket tyder på att det var en låt som de uppskattade och tyckte om vilket härleds till elevernas populärkultur vilket enligt Lindgren (2009) är kultur som många uppskattar. Elevernas gemensamma reaktion på musiken visar också att musiken är en del av deras sociala gemenskap som binder samman eleverna till varandra. Det märktes också tydligt att låten var mer enligt elevernas populärkultur med tanke på deras kommentarer.

Den här är jättebra! – Elev
Spela den igen! – Elev
Kan du inte spela rock igen? – Elev

Alla eleverna var såklart inte samstämmiga i sin uppskattning men största delen av elevgruppen visade sin uppskattning av musiken vilket också ses som en del av populärkulturen eftersom den enligt Lindgren (2009) också kan ses som masskulturell. Eleverna kunde också överlag vara mer beskrivande av poplåten där de kommenterade musiken i sig som spännande och att text samt melodi var bra. Eleverna som uppskattade popmusiken kunde möta varandra i en social gemenskap och tillsammans beskriva vad de uppskattade med musiken. Jämfört med rock och klassisk musik som eleverna fick lyssna på, gav eleverna mest beskrivning av vad de hörde i popmusiken. Jag tolkar det som att det har med elevernas populärkultur och sociala tillhörighet att göra och att eleverna lättare kan beskriva vad de hör när de har någon starkare koppling till musiken. Boal-Palheiros och Hargreaves (2001) visar att musiklyssnande i hemmet skapar starkare känslomässiga och sociala band för eleverna (Boal-Palheiros & Hargreaves, 2001). Hemma kan barn skapa sitt eget tycke för musik, utifrån vad varje individ anser vara bra, vilket stärker deras populärkultur och sociala tillhörighet. Eftersom eleverna påverkas av musik som de får till sig på

olika sätt så bidrar den påverkan till att skapa deras musikaliska uttryck och musiksmak. Musiklyssnandet hemifrån är något som eleverna tar med sig till skolan och fritidshemmet vilket lärare kan använda sig av i undervisningen. Enligt Gardesten och Ackesjö (2022) ligger lärarens vikt i att fånga upp elevernas intressen från olika situationer för att främja lärandet och ta elevernas intressen som utgångspunkt i undervisningen. Elevernas populärkultur och sociala tillhörighet blir på så vis av vikt att ta del av samt att intressera sig för, för att uppnå en meningsfull fritid och en social gemenskap utifrån elevernas intressen.

Samverkan mellan fritidshemmet och musikämnet

En del av utvecklingsarbetets syfte har också varit att bidra till en ökad samverkan mellan fritidshemmet och musikämnet i skolan och att inspirera lärare till att både samverka och använda musik som ett pedagogiskt verktyg. I aktion 2 uttryckte läraren som deltog i aktionen att aktiviteten var av ett sådant enkelt slag att aktiviteten kan genomföras utan att läraren har någon direkt förkunskap i musik. Precis som Small (1998) liknar musik vid kärlek och att ingen av begreppen är några objekt utan kräver ett handlande för att befästas, kan musik befästas i fritidshemmet även utan att en musikkompetens finns. Det är också där ett samarbete mellan lärare och verksamheter har sin betydelse för att bidra och hjälpas åt med olika kunskaper. Utvecklingsarbetet har bidragit med att en idé har fötts till att öka samverkan mellan fritidshemmet och musikämnet i skolan. Den tanken fanns inte riktigt hos alla lärare som en möjlighet innan påbörjat arbete.

Jag har inte tänkt på att vi kan gå in och låna musiksalen – Lärare

Samtalen med de berörda lärarna för utvecklingsarbetet visar en vilja och ett intresse för att befästa musik i fritidshemmet samt för att öka samverkan mellan fritidshemmet och musikämnet. Det finns dock olika ramfaktorer som framkommer i samtalen med lärarna som försvårar att utvecklingsarbetet lever vidare. Ramfaktorer som exempelvis hur lärarnas tjänstegrader ser ut och hur mycket planeringstid samt tid i verksamheterna som finns tillgänglig för att kunna åstadkomma samverkan. Det gör att utvecklingen av en ökad samverkan inte riktigt uppnås i utvecklingsarbetet men lärarnas inspiration visar ändå att möjligheten finns längre fram i tiden.

Det slutliga resultatet av fritidshemmets egen låt utifrån aktion 7, 8 och 9 har också bidragit till att inspirera lärarna i deras förutsättning för att använda musik som ett pedagogiskt verktyg på fritidshemmet. Lärarna har kunnat uppmärksamma elevernas musikintresse genom utvecklingsarbetet vilket också inspirerar lärarna i ett fortsatt arbete. Gardesten och Ackesjö (2022) skriver att lärare kan uppmärksamma elevers intressen och initiativ för att sedan omvandla stoffet till undervisning. Läraren som deltog under aktion 9 uttryckte sin förundran över hur koncentrerade och duktiga eleverna var trots strul med tekniken och att inspelningen fick göras flera gånger för att bli bra. Problemet som uppstod med tekniken som jag inte hade reflekterat över tidigare var att eleverna behövde höra musiken vid inspelning för att kunna sjunga i takt till musiken. Jag använde mig av en högtalaranläggning när eleverna lärde sig låten men vid inspelningen var inte det någon möjlighet eftersom ljudet från högtalarna hade tagits upp i inspelningen med barnens sång. Det hade skapat en massa önskat brus vilket gjorde att eleverna fick nöja sig med datorns ljud och eftersom

inspelningen gjordes genom datorn togs inte ljudet upp. Ljudet från datorn var egentligen långt ifrån tillräckligt och det gjorde att inspelningen fick göras om flera gånger. Eftersom eleverna inte alltid hörde vart de befann sig i musiken hände det ofta att eleverna sjöng före musiken. Eleverna fick istället förlita sig på mig och ha god uppsikt över mig eftersom jag mimade med samt visade med händerna när de skulle sjunga. Utifrån musicking som begrepp eftersträvas inte en musikalisk perfektion utan att musicera utifrån sitt kunnande (Small, 1998). Det är något som aktion 9 har bidragit till, att musicera utefter de förmågor och möjligheter som har funnits till förfogande. Det har också inspirerat lärarna i deras syn på musik och att ett perfekt resultat av musicerandet inte är nödvändigt att eftersträva utan att det är vägen dit som är lärprocessen i musiska aktiviteter. Fritidshemslärarna när de hörde slutresultatet av låten uttryckte alla en glädje och inspiration utifrån vad eleverna hade åstadkommit tillsammans.

Lärares tankar om musikens möjligheter

Efter avslutade aktioner fördes ett samtal tillsammans med alla fritidshemslärarna under deras gemensamma planeringstid där lärarna lyfte deras olika upplevelser av deras deltagande under aktionerna. Lärarna deltog i olika grad av aktionerna där vissa lärare bara närvarade vid en aktion medan andra var med på fler, vilket gav lärarna en varierad bild av arbetet. En lärare som deltog i fler än en aktion uttryckte sin häpnad över hur enkelt det faktiskt kan vara att arbeta med musik. Läraren tänker specifikt på aktionen som fokuserar på musiklyssning och ett skapande i form av både ett konstverk och rörelser.

Det är en aktivitet som vi kan göra återkommande tillsammans med eleverna, fast då med andra genrer och musik – Lärare

Att lägga in komplement av musik i fritidshemmets undervisning behöver inte vara så svårt som lärare i många fall tror utan det är själva görandet i den musikaliska upplevelsen som musicking bygger på och inte den högsta kvaliteten (Small, 1998). Det är en inställning som fler lärare borde ha till musik och då kanske också fler lärare nyttjar musiken på olika sätt. Alla lärarna som deltog vid någon av aktionerna uttryckte positivitet utifrån vad de har sett och varit med om i aktionerna. Läraren med musikintresse och en viss musikkompetens uttryckte också en önskan om att få tillgång till lektionsplaneringarna för aktionerna för att kunna återanvända samt vidareutveckla innehållet. Den önskan om att få tillgång till aktionsmaterialet visar att en inspiration har infunnits och att en vilja till ett fortsatt utövande finns. Lärarna pratade också om elevernas upplevelse av aktionerna och att de hade hört från flera elever att aktionerna har varit roliga, speciellt roligt att gå till musiksalen utifrån förskoleklass elevernas perspektiv som aldrig har befunnit sig där tidigare. Gardesten och Ackesjö (2022) skriver att lärare måste uppmärksamma samspelet mellan lärostoff och elevernas erfarenheter och intressen. Det är av vikt att ta till vara på förskoleklass elevernas intresse för musiksalen och göra något lustfyllt av att gå dit. Det kan senare stärka det intresse som finns för musik hos eleverna. Det som lärarna också främst lyfte under det avslutande samtalet var de avslutande aktionerna där eleverna tillsammans skapade låten som spelades in. Lärarna tyckte det var roligt att höra slutresultatet och att se eleverna arbeta med varje del av skapandet. Lärarna bad

också om att få tillgång till både text (se bilaga 12) och musik för att kunna sjunga låten tillsammans med eleverna efter avslutat utvecklingsarbete. Utifrån vad lärarna har uttryckt för tankar efter avslutade aktioner, tolkar jag lärarnas tankar som att de ser möjligheter till ett fortsatt arbete med att lyfta fram musiken på fritidshemmet och att eventuellt uppnå en ökad samverkan till musikämnet i skolan.

Slutliga tankar

Att döma av utvecklingsarbetets resultat utifrån observationer av aktioner och samtal med både lärare och elever kan jag dra den slutsatsen att jag lyckades till viss del i min eftersträvan. Jag lyckades i min eftersträvan att lyfta fram musik som en del av elevernas fritid där eleverna gav en positiv respons och tydligt visade ett intresse. Dock visade också utvecklingsarbetet att eleverna upplever svårigheter i att uttrycka sina tankar och känslor utifrån vad de hör men också att använda sin fantasi på kreativa sätt. Många elever kunde i vissa fall uppleva låsningar som exempelvis under aktion 8 där eleverna istället för att producera en låttext tillsammans i slutänden landade i olika saker som de förknippade med fritidshemmet, som jag sen kunde ta fasta på för att skriva en text utifrån det. För eleverna att använda sin kreativitet upplever jag att eleverna antingen inte är helt mogna för det eller har gjort det alldeles för lite för att de inte ska uppleva det för tungt. Dahlbäck och Schmidt (2021) skriver att skolor behöver lägga större vikt vid undervisning som uppmuntrar elever till kritiskt tänkande, problemlösning och reflektion även genom estetiska uttryck.

En reflektion jag kan göra av utvecklingsarbetet är att flera av aktionerna har dragit ut på tiden. Eftersom eleverna är vana vid att planerade aktiviteter varar ca 30 minuter har det ibland märkts på eleverna att tiden har sprungit iväg. En lärdom jag tar med mig är att det är viktigt att inte låta aktionerna dra ut för mycket på tiden. Dels för att behålla elevernas intresse och delaktighet men också för att eleverna ska känna lustfylldhet av görandet i musik. Planeringen av aktionerna blir viktiga och om jag skulle göra om utvecklingsarbetet skulle jag lagt lite annat fokus i planeringen för att få möjlighet att uppnå en större förbättring och utveckling

Lärarna i verksamheten som utvecklingsarbetet riktar sig till behöver också vara mer delaktiga och mer insatta i arbetet från start. Framst eftersom aktionsforskning vilar på det kollektiva sammanhanget vilket Rönnerman (2010) betonar. För att lyckas med utveckling samt förbättring av verksamheten behövs lärarnas deltagande från start. Till nästa gång arbetet genomförs vill jag belysa vikten av att ha lärarnas fulla delaktighet med i arbetet för planering, observation och reflektion. Det skulle också underlätta att genomföra utvecklingsarbetet tillsammans i ett arbetslag. För att på så vis vara fler som planerar, agerar, observerar och reflekterar över arbetet.

En annan intressant reflektion av utvecklingsarbetet gjordes tillsammans med en lärare i fritidshemmet. Efter att aktion 3 var avslutad reflekterades det över att eleverna inte är vana vid att få välja sitt deltagande i de planerade aktiviteterna på fritidshemmet vilket också framkommer tidigare i nulägesanalysen i arbetet. Det frivilliga deltagandet skapade en viss osäkerhet hos eleverna där många elever kände ett behov av att fråga en extra gång om det var frivilligt att delta. Lager (2021) visar i sin studie att lärare ska bidra till förutsättningar för att barnen ska kunna göra nya

erfarenheter, för att på så vis stärka elevernas aktörskap. Elevernas frivillighet i att delta i de aktiviteter som fritidshemmet erbjuder är ett sätt att skapa olika förutsättningar för elevernas aktörskap. Osäkerheten som lyste igenom hos flera elever om aktionerna var fria att delta i skapade en reflektion hos fritidshemsläraren om verksamheten faktiskt borde tänka om och erbjuda ett frivilligt deltagande i de planerade aktiviteterna istället för ett påtvingat.

10 Omformulering av problem

Här presenteras ett nytt syfte som väckts under utvecklingsarbetets gång. Avsikten är att väcka intresse för vidare forskning inom området.

Under utvecklingsarbetet har det upplevts att eleverna många gånger har svårt för att uttrycka och beskriva mer specifika känslor samt tankar som uppkommer genom musik. Det gör mig nyfiken över att genomföra ett utvecklingsinriktat arbete där syftet är att musik används som ett verktyg för eleverna att öva sig i att uttrycka sina känslor och tankar. Arbetet kan skapa en möjlighet för eleverna att fördjupa sina tankar för att kunna beskriva varför eleverna tycker och tänker som de gör.

- Arbetet eftersträvar att locka eleverna till att uttrycka känslor och tankar genom musik.

11 Referenslista

Andersson, M. (2014). *Berättandets möjligheter: multimodala berättelser och estetiska lärprocesser*. [Doktorsavhandling, Luleå Tekniska Universitet].
<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:998888/FULLTEXT01.pdf>

Boal-Palheiros, G. M., & Hargreaves, D. J. (2001). Listening to music at home and at school. *British Journal of Music Education*, 18(2), 103-118.
<https://www.cambridge.org/core/journals/british-journal-of-music-education/article/abs/listening-to-music-at-home-and-at-school/A70722C543EB1C100E076F072D4A20F8>

Brown, A. (1987). Approaches to classroom music for children. I C. J. Perry, I. W. Perry & T. W. Draper (Red.), *Music and child development* (s.184-193). SpringerVerlag.

Burnard, P. (2015). Kreativ musikundervisning för barn i förskoleklass och grundskola. I Y. Hofvander Trulsson & A. Houmann (Red.), *Musik och lärande i barnets värld* (s. 13-28). Studentlitteratur.

Campbell, P. S., & Scott-Kassner, C. (1995). *Music in childhood*. Schirmer Books.

Dahlbäck, K. (2011). *Musik och språk i samverkan: en aktionsforskningsstudie i årskurs 1*. [Licenciatuppsats, Göteborgs Universitet].
<https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/27887>

Dahlbäck, K., & Schmidt, C. (2021). Jag vet att man inte kan förändra världen, men man kan ha ambitioner: sociala hållbarhetsperspektiv på ett musik- och poesiprojekt. *Forskning om undervisning och lärande*, 9(3), 89-113.
<https://forskul.se/tidskrift/volym-9-nummer-3-2021/jag-vet-att-man-inte-kan-forandra-varlden-men-man-kan-ha-ambitioner-sociala-hallbarhetsperspektiv-pa-ett-musik-och-poesiprojekt/>

Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Studentlitteratur.

Djurberg, S. (2022). Lisa drar nytta av musiken på fritids. *Vi Lärare*.
<https://www.vilarare.se/fritidspedagogik/reportage/lisa-drar-nytta-av-musiken-pa-fritids>

Gardesten, J., & Ackesjö, H. (2022). Titta blåsippor: fritidshemslärares uppmärksamhet som didaktisk potential. *Nordisk Tidskrift för Allmän Didaktik*, 8(1), 53-67. <https://publicera.kb.se/noad/article/view/10600/9052>

Holmberg, Y. (2014). *Musikskap: musikstunders didaktik i förskolepraktiker*. [Doktorsavhandling, Malmö Högskola]. <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1404399&dsid=-4644>

Lager, K. (2021). Som kompisar, fast vuxna: relationens betydelse för barns aktörskap i fritidshem. *Barn: Forskning om Barn og Barndom i Norden*, 39(2-3), 29-45. <https://tidsskriftetbarn.no/index.php/barn/article/view/5024>

Lagerlöf, P. (2016). *Musical play children interacting with and around music technology*. [Doktorsavhandling, Göteborgs Universitet]. <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/41656>

Lindgren, S. (2009). *Populärkultur: teorier, metoder och analyser* (2 uppl.). Liber.

Nylund, M., Sandback, C., Wilhelmsson, C., & Rönnerman, K. (2010). *Aktionsforskning i förskolan: trots att schemat är fullt*. Lärarförlaget.

Rönnerman, K. (2010). Aktionsforskning: en väg mot kvalitet och förbättring. I M. Nylund, C. Sandback, B. Wilhelmsson & K. Rönnerman, *Aktionsforskning i förskolan: trots att schemat är fullt* (s. 13-30). Lärarförlaget.

Skolverket. (2014). *Allmänna råd med kommentarer: fritidshem*. Skolverket. <https://www.skolverket.se/getFile?file=3301>

Skolverket. (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr11)*. Skolverket. <https://www.skolverket.se/getFile?file=9718>

Small, C. (1998). *Musicking: the meanings of performing and listening*. Wesleyan University Press. <https://ebookcentral-proquest-com.proxy.lnu.se/lib/linne-ebooks/reader.action?docID=776766>

Still, J. (2011). *Musikalisk lärandemiljö: planerade musikaktiviteter med småbarn i daghem*. Åbo Akademis förlag.

Säljö, R. (2020). Den lärande människan: teoretiska traditioner. I U. P. Lundgren, R. Säljö & C. Liberg (Red.), *Lärande, skola, bildning: grundbok för lärare* (5 uppl., s. 225-285). Natur & Kultur.

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet.
https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Vist, T. (2011). Music experience in early childhood: potential for emotion knowledge. *International Journal of Early Childhood*, 43, 277-290.
<https://link.springer.com/article/10.1007/s13158-011-0045-7>

Bilaga 1

Till vårdnadshavare

Information om elevers deltagande i aktionsstudie till dig som vårdnadshavare

Jag läser det tredje året på grundlärarutbildningen med inriktning mot fritidshem på Linnéuniversitetet i Kalmar och ska under våren 2023 utföra en framåtsyftande aktionsstudie på fritidshemmet som fokuserar på att introducera mer musik i fritidshemmets verksamhet. Syftet med studien är att utveckla musiken till en naturlig del av fritidshemmets dagliga verksamhet och undervisning. Ett andra syfte är att också bygga upp ett samarbete mellan fritidshemmet och musikämnet i skolan för att kunna lyfta musiken på fritidshemmet. Studien genomförs eftersom musik för närvarande sällan förekommer på fritidshemmet, med andra ord är musiken i behov av att utvecklas.

Studien kommer att baseras på olika planerade musiska aktioner/aktiviteter i fritidshemmet. Exempel på aktiviteter är att tillsammans prova att klappa enkla rytmer, prova att spela några enkla instrument och som avslutning att tillsammans skriva en låt i form av både melodi och text. Det är helt frivilligt för eleverna att delta. Eleverna kan när som helst under en pågående aktion avbryta sitt deltagande och ni vårdnadshavare kan när som helst avbryta ert barns deltagande i studien. Om ni vårdnadshavare önskar att ert barn inte är deltagande i studien kan ni skicka ett mail till il222dm@student.lnu.se så tillgodoses er önskan.

Deltagandet i studien hanteras enligt Vetenskapsrådets forskningsetiska principer, det innebär bland annat att informera om studien och om vad deltagandet innebär. Med detta brev informeras er vårdnadshavare, eleverna informeras under fritidstid. Efter avslutad studie kommer studien att presenteras som en examensuppsats och finnas möjlig att ta del av via Diva (Digitala Vetenskapliga Arkivet) och läggas upp på Unikum för er vårdnadshavare.

Oskarshamn 2023-02-28

Student
Ida Larsson
il222dm@student.lnu.se

Handledare
Ann-Katrin Perselli
annkatrin.perselli@lnu.se

Bilaga 2

Till lärare

Information om deltagande i aktionsstudie

Jag läser det tredje året på grundlärarutbildningen med inriktning mot fritidshem på Linnéuniversitetet i Kalmar och ska utföra en framåtsyftande aktionsstudie på fritidshemmet som fokuserar på att introducera mer musik i fritidshemmets verksamhet. Syftet med studien är att utveckla musiken till en naturlig del av fritidshemmets dagliga verksamhet och undervisning. Ett andra syfte är att också bygga upp ett samarbete mellan fritidshemmet och musikämnet i skolan för att kunna lyfta musiken på fritidshemmet. Studien genomförs eftersom musik inte har en sådan framstående plats på fritidshemmet som den egentligen skulle kunna ha, utan musik förekommer för närvarande sällan på fritidshemmet, med andra ord är musiken i behov av att utvecklas.

Studien kommer att baseras på olika planerade aktioner/aktiviteter i musik som eleverna på fritidshemmet under fritidstid får välja att delta i. Ett deltagande från er lärare skulle exempelvis vara att planera de musiska aktionerna tillsammans med mig som driver studien och att i genomförandet av aktionerna delta som elev alternativt hålla i aktionen tillsammans med mig. Studien lägger fokus på att inspirera er lärare och att öka samverkan mellan fritidshemmet och musikämnet i skolan och det är frivilligt att delta samt i vilken omfattning. Ni kan när som helst under studien avbryta ert deltagande alternativt informera er önskan om att inte delta innan påbörjade aktioner via mail till il222dm@student.lnu.se så tillgodoses er önskan.

Deltagandet i studien hanteras enligt Vetenskapsrådets forskningsetiska principer, det innebär bland annat att informera om studien och om vad deltagandet innebär. Med detta brev informeras ni lärare. Efter avslutad studie kommer studien att presenteras som en examensuppsats och finnas möjlig att ta del av via Diva (Digitala Vetenskapliga Arkivet).

Oskarshamn 2023-02-28

Student
Ida Larsson
il222dm@student.lnu.se

Handledare
Ann-Katrin Perselli
annkatrin.perselli@lnu.se

Bilaga 3

Lektionsplanering

Aktion 1 - Puls, rytm och noter

Vad ska arbetas med? (Centralt innehåll)

- “Olika material, redskap och tekniker för att skapa och uttrycka sig” (Skolverket, 2022, s. 27).
- “Musikaliska byggstenar: puls, rytm, tempo, klang, tonhöjd och dynamik”
- “Musiksymboler, bilder och grundläggande notkänedom” (Skolverket, 2022, s. 149).

Vi arbetar med att se och förstå skillnaden på två noter, fjärdedelsnot och åttondelsnot för att sedan både prova att klappa olika sammansatta rytmer med klaves samt prata rytterna utifrån *ta* och *ti ti*.

Varför - vilka förmågor ska tränas?

- “Skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer” (Skolverket, 2022, s. 26).
- “Förmåga att sjunga och spela i olika musikaliska former och genrer” (Skolverket, 2022, s. 148).

Eleverna ska bli presenterade för notbilder och deras betydelse för att kunna omsätta notbilden till ett musicerande i form av att klappa och prata rytmer.

Hur ska vi arbeta?

- Vi ska lyssna på en sång med en tydlig puls, *Hej jag heter Bengt* som ger eleverna en introduktion till puls för att sedan kunna vidareutveckla pulsen till rytm.
- Vi tittar på notbilder för fjärdedelsnot (*ta*) och åttondelsnot (*ti ti*) för att prova att prata och klappa de två notvärdena.
- Vi provar olika sammansatta rytmer med fjärdedelsnot och åttondelsnot att prata och klappa med klaves.
- Vi rundar av med att samtala om vad eleverna har tagit med sig från aktiviteten.

Bilaga 4

Lektionsplanering

Aktion 2 - Musiklyssnande och rörelse

Vad ska arbetas med? (Centralt innehåll)

- “Olika material, redskap och tekniker för att skapa och uttrycka sig”
- “Tolka och samtala om olika estetiska uttryck” (Skolverket, 2022, s. 27).
- “Komposition med utgångspunkt i inspirationskällor, till exempel bild, rörelse och musik”
- “Associationer i form av tankar, känslor och inre bilder som uppkommer genom musikupplevelser” (Skolverket, 2022, s. 149).

Vi arbetar med att lyssna på musik där vi fokuserar på klassiskt, rock och popmusik för att sedan samtala om vad vi kan associera de olika genrerna till för känslor och tankar. Vi provar att måla till rockmusik och vi provar att dansa samt röra oss till klassisk musik och till popmusik.

Varför - vilka förmågor ska tränas?

- “Skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer” (Skolverket, 2022, s. 26).
- “Förmåga att uppleva och reflektera över musikens innehåll, funktion och betydelse i olika sociala, kulturella och historiska sammanhang” (Skolverket, 2022, s. 148).

Eleverna ägnar sig åt ett aktivt musiklyssnande för att få möjlighet att reflektera över musikens innehåll och få möjlighet att uttrycka sina tankar och känslor som musiken ger.

Hur ska vi arbeta?

- Vi ska lyssna på olika musikkompositioner från vardera musikgenre och efter varje lyssning samtala om vad musiken väcker för känslor och tankar.
- Vi ska skapa ett konstverk genom att lyssna på musik samtidigt som vi målar för att låta musiken influera vårt konstverk.
- Vi ska lyssna på musik och röra oss fritt till musiken utefter vilka känslor som musiken ger.
- Vi rundar av med att samtala om vad eleverna har tagit med sig från aktiviteten.

Bilaga 5

Lektionsplanering

Aktion 3 - Spela melodi

Vad ska arbetas med? (Centralt innehåll)

- “Skapande genom olika estetiska uttrycksformer, till exempel lek, bild, musik, dans och drama” (Skolverket, 2022, s. 27).
- “Sång och spel i olika former. Unison sång, kanon, växelsång och ensemblespel” (Skolverket, 2022, s. 149).

Vi arbetar med vad de olika tonerna på ett piano heter och sitter för att sedan prova att spela enkla melodier på piano tillsammans.

Varför - vilka förmågor ska tränas?

- “Skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer” (Skolverket, 2022, s. 26).
- “Förmåga att sjunga och spela i olika musikaliska former och genrer” (Skolverket, 2022, s. 148).

Eleverna prövar att spela enkla melodier på piano för att eleverna ska få möjlighet att prova att spela ett instrument.

Hur ska vi arbeta?

- Vi ska titta lite närmare på pianots klaviatur och tangenter samt fokusera på tonerna C, D, E, F och G på klaviaturet.
- Vi ska tillsammans spela melodierna Spanien och Lunka på.
- Vi rundar av med att samtala om vad eleverna har tagit med sig från aktiviteten.

Bilaga 6

Lektionsplanering

Aktion 4 – Instrumentkunskap

Vad ska arbetas med? (Centralt innehåll)

- “Skapande genom olika estetiska uttrycksformer, till exempel lek, bild, musik, dans och drama”
- “Olika material, redskap och tekniker för att skapa och uttrycka sig” (Skolverket, 2022, s. 27).
- “Olika musikinstrument. Hur de låter, vad de heter och hur de ser ut” (Skolverket, 2022, s. 149).

Vi arbetar med att lära oss olika instrument från de olika instrumentfamiljerna, *stränginstrument*, *stråkinstrument*, *slagverk*, *tangentinstrument* och *blåsinstrument*, hur de låter, heter och ser ut.

Varför - vilka förmågor ska tränas?

- “Skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer” (Skolverket, 2022, s. 26).
- “Förmåga att uppleva och reflektera över musikens innehåll, funktion och betydelse i olika sociala, kulturella och historiska sammanhang” Skolverket, 2022, s. 148).

Eleverna lär sig olika instrument och hur de låter, heter och ser ut för möjligheten att få en grundläggande instrumentkunskap.

Hur ska vi arbeta?

- Vi ska titta närmare på de olika instrumentfamiljerna.
- Vi ska titta på två instrument från vardera instrumentfamilj, se hur instrumenten ser ut, hur de låter och vad de heter.
- Instrumenten vi ska titta på är gitarr, elbas, fiol, cello, tamburin, bastrumma, piano, dragspel, trumpet och saxofon.
- Vi rundar av med att samtala om vad eleverna har tagit med sig från aktiviteten.

Bilaga 7

Lektionsplanering

Aktion 5 – Solmisation

Vad ska arbetas med? (Centralt innehåll)

- “Olika material, redskap och tekniker för att skapa och uttrycka sig” (Skolverket, 2022, s. 27).
- “Imitation och improvisation med röst, rörelse och instrument”
- “Gestaltning av sånger och berättelser med ljud, rytmer och rörelser” (Skolverket, 2022, s. 149).

Vi ska arbeta med att sjunga skalor utifrån solmisation där vi sjunger *do re mi fa so la ti do* och samtidigt gör olika handtecken för varje stavelse.

Varför - vilka förmågor ska tränas?

- “Skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer” (Skolverket, 2022, s. 26).
- “Förmåga att sjunga och spela i olika musikaliska former och genrer” (Skolverket, 2022, s. 148).

Eleverna arbetar med att sjunga skalor för att öva in tonernas avstånd till varandra.

Hur ska vi arbeta?

- Vi sjunger *do re mi fa so la ti do* i valfri tonart tills vi lär oss stavelsernas ordning.
- Vi lägger till handtecken för de olika stavelserna och övar på att sjunga skalan samt göra handtecken samtidigt.
- Vi sjunger en sång *Tänk att du är du* där vi sjunger inslag av *do ti fa so*.
- Vi rundar av med att samtala om vad eleverna har tagit med sig från aktiviteten.

Bilaga 8

Lektionsplanering

Aktion 6 - Ryt, stamp och klapp

Vad ska arbetas med? (Centralt innehåll)

- “Skapande genom olika estetiska uttrycksformer, till exempel lek, bild, musik, dans och drama” (Skolverket, 2022, s. 27).
- “Imitation och improvisation med röst, rörelse och instrument”
- “Musikaliska byggstenar: puls, rytm, tempo, klang, tonhöjd och dynamik” (Skolverket, 2022, s. 149).

Vi ska arbeta med begreppet puls och rytm där vi klappar och stampar pulsen till musik med en tydlig puls i samt improviserar rytmer. Vi arbetar med vår egen kropp och med olika slagverk.

Varför - vilka förmågor ska tränas?

- “Skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer” (Skolverket, 2022, s. 26).
- “Förmåga att sjunga och spela i olika musikaliska former och genrer” (Skolverket, 2022, s. 148).

Eleverna lär känna pulsen och spelar rytmer för att kunna imitera och improvisera i olika musikaliska former.

Hur ska vi arbeta?

- Vi ska klappa och stampa till musik med en tydlig puls i sig, låtarna *Bengt* och *Ho hey*.
- Vi ska stampa och klappa rytmen till *We will rock you*.
- Vi ska improvisera egna rytmer tillsammans och spela på olika slagverk som exempelvis klaves och congas.
- Vi rundar av med att samtala om vad eleverna har tagit med sig från aktiviteten.

Bilaga 9

Lektionsplanering

Aktion 7 - Skapa musik

Vad ska arbetas med? (Centralt innehåll)

- “Samtala, lyssna, ställa frågor samt framföra egna tankar, åsikter och argument om olika områden”
- “Olika material, redskap och tekniker för att skapa och uttrycka sig”
- “Digitala verktyg för framställning av olika estetiska uttryck” (Skolverket, 2022, s. 27).
- “Musikaliska byggstenar: puls, rytm, tempo, klang, tonhöjd och dynamik” (Skolverket, 2022, s. 149).

Vi ska tillsammans arbeta med att skapa musik i form av en låt med melodi som innefattar vers och refräng i ett digitalt musikskapande program, Soundtrap.

Varför - vilka förmågor ska tränas?

- “Skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer” (Skolverket, 2022, s. 26).
- “Förmåga att skapa musik samt uttrycka och kommunicera tankar och idéer i musikalisk form” (Skolverket, 2022, s. 148).

Eleverna skapar musik tillsammans för att de ska få prova på att digitalt framställa musik.

Hur ska vi arbeta?

- Vi pratar om en låts uppbyggnad i form av vers och refräng.
- Vi pratar om musikprogrammet Soundtrap och att vi enkelt kan skapa egen musik genom att använda oss av loopar.
- Tillsammans väljer vi ut loopar och bygger en grund för vår låt.
- Vi rundar av med att samtala om vad eleverna har tagit med sig från aktiviteten.

Bilaga 10

Lektionsplanering

Aktion 8 - Skriva text

Vad ska arbetas med? (Centralt innehåll)

- “Ord och begrepp som uttrycker behov, känslor, kunskaper och åsikter”
- “Olika material, redskap och tekniker för att skapa och uttrycka sig” (Skolverket, 2022, s. 27).
- “Komposition med utgångspunkt i inspirationskällor, till exempel bild, rörelse och musik” (Skolverket, 2022, s. 149).

Vi ska tillsammans skriva en text till låten som är skapad vilket ska bestå av vers samt refräng och som ska handla om fritidshemmet.

Varför - vilka förmågor ska tränas?

- “Skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer” (Skolverket, 2022, s. 26).
- “Förmåga att skapa musik samt uttrycka och kommunicera tankar och idéer i musikalisk form” (Skolverket, 2022, s. 148).

Eleverna skriver tillsammans låttexten för att få möjlighet att uttrycka och kommunicera sina tankar och idéer med varandra.

Hur ska vi arbeta?

- Vi pratar om en låts uppbyggnad i form av vers och refräng.
- Vi samtalar om vad det bästa är med fritids och vilka olika saker som eleverna brukar göra när de är på fritids.
- Vi bygger utefter det en text som innefattar vers och refräng.
- Vi rundar av med att samtala om vad eleverna har tagit med sig från aktiviteten.

Bilaga 11

Lektionsplanering

Aktion 9 - Spela in

Vad ska arbetas med? (Centralt innehåll)

- “Skapande genom olika estetiska uttrycksformer, till exempel lek, bild, musik, dans och drama”
- “Digitala verktyg för framställning av olika estetiska uttryck” (Skolverket, 2022, s. 27).
- “Sång och spel i olika former. Unison sång, kanon, växelsång och ensemblespel” (Skolverket, 2022, s. 149).

Vi ska tillsammans sjunga och spela in texten ihop med musiken så vi får en färdig inspelad låt.

Varför - vilka förmågor ska tränas?

- “Skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer” (Skolverket, 2022, s. 26).
- “Förmåga att skapa musik samt uttrycka och kommunicera tankar och idéer i musikalisk form” (Skolverket, 2022, s. 148).

Eleverna sjunger och spelar in låten för att de tillsammans ska ha skapat musik som uttrycker de själva.

Hur ska vi arbeta?

- Vi ska lyssna på musiken och läsa igenom den skrivna texten.
- Tillsammans sjunger vi låten och övar in texten med hjälp av bildstöd.
- Vi spelar sedan in sången ihop med musiken och lyssnar på hur låten blev.
- Vi rundar av med att samtala om vad eleverna har tagit med sig från aktiviteten.

Bilaga 12

Här på Majken (fiktivt namn)

Vers 1.

Lärarna här på Majken är
Rätt coola men lite tjatiga
Vi vill va utan överdrag

Refräng

Här på Majken är vi alla vänner
Här på Majken gillar vi varandra
Här på Majken får vi va tillsammans
Här på Majken
Här på Majken

Vers 2.

På fritids vill vi göra vad vi vill
Käka glass och spela jazz
Majken är ändå bästa fritidset

Ref.